Komámasszony lába az asztal alatt rögtön munkába kezdett. Komámuram arca eltorzult, amikor bokájában a mennykő becsapódását érezte. Bambán nézett élete párjára, aki kemény tekintetek mellett sziszegte fogai közül, hogy a többiek ne hallják:

– Finoman! Nem meg mondtam! Ezek finom úriemberek –, intett alig észrevehetően a tisztaszoba többi vendégei felé.

Komámasszony dühös volt. Már napok óta mást sem tett, csak a „jó modorra" oktatta komám uramat, s erre ő csörömpöl a szedőkanállal úgy, mintha kellő oktatásban nem részesült volna. A kioktatott párja megpróbált ezek után vigyázni a jó modorra. A csörömpölés alábbhagyott, de a leves szürcsölése nem csendesült. Kanalából teljes erővel szippantotta a levest, ami olyan hangot adott, mintha egy luftballonból levegőt engedett volna valaki. Az értelmiségi asszonyság lesújtó pillantásokat küldött komámuram irányába. Neki már a megérkezéskor viszketett a háta az egész lagzitól. De hát a gyökerei miatt el nem kerülhette ezt az eseményt. Legszívesebben kitépte volna gyökereit, de erre lehetősége nem igen volt, és lesz sem neki, sem másnak. A születésének időpontját és helyét még ő sem tudta befolyásolni. Ábrándjai között gyakran szerepelt az a feltételezés, hogy mi lett volna, ha ő egy főorvosi családban született volna. De ez az ábránd már mindörökre csak ábránd maradt. A valóság pedig az volt, hogy komámurammal egy tálból szedték a levest, és a szürcsögését is viselni kellett. Rettegéssel töltötte el az a gondolat, hogy valami bacilus megfertőzi. Ezért kanalat, tányért újra törölte a konyhakendővel, mégis fitymálva turkált az ételben. Nem úgy komámuram! Mivel ő még nem hallott a bacilusokról. Iskolában sem tanult róla, pedig azok a vacak bacilusok már akkor is léteztek. Jóízűn kanalazta az ételt, és a szükség ha úgy hozta, még böfögött is hozzá. A sok aggodalom és egyéb hatás miatt, közel állt ahhoz, hogy migrénje kiújuljon. Ettől pedig mindenkit mentsen meg az Isten. Szerencsére a zenekar az ebédet már befejezte, és zenélésbe kezdett, amitől már semmilyen szürcsögés nem hallatszott, és az asszonyság migrénje felszín alatti szunnyadó vulkánná változott.

A rezesbanda fújta, a vendégek énekelték a következő nótát:

„Rózsa, rózsa labda rózsa levele,
Csak egy kislány neveltek a kedvemre,
Azt is azért nevelték a kedvemre,
Kék a szeme, göndör haja fekete.
Alig várom, hogy a nap lenyugodjon,
Hogy az égen páros csillag ragyogjon,
Ragyogj csillag, páros csillag sokáig,
Kísérj el a szeretőm kapujáig."
A zenekar alig, hogy ezt befejezte, kezdte a másikat:
„Réten, réten, sej a szomolyai réten,
Elvesztettem a zsebbe való késem,
Késem után a karikagyűrűmet,
Azt sajnálom, nem a régi szeretőmet."

A vendégek jókedvűen dalolták a zenekar által játszott nótákat. Még a lomposszőrű pulikutya, a Morzsi is két lábra állt jókedvében. A nagy darab csontok eldorádója volt számára ez a lagzi. Ekkora bőséggel már ő sem számolt. Ezért egy ideig a kert felé hordta a csontokat, de ennyivel már ő nem bírt, ezért befejezte a csontok elásását, és tele hassal most a vendégek között nyüzsgött tovább. A káposzta és sütemények elfogyasztásával az ebéd végére értek. A vőlegény öltözékén az utolsó díszítéseket is elvégezték, és a kísérő vendégek is kicsinosították magukat, hogy megfeleljenek a vőlegény kíséretének. Ezen előkészültek után elindult a menet a menyasszonyosház felé, hogy a menyasszonyt a kikérés után az esküvőre kísérjék. Előbb azonban a vőlegény búcsúztatása következett. Ezért a nagyvőfély, a vőlegény szülei felé fordulva egy versikébe kezdett:

„Mielőtt indulnánk Isten oltárához,
A vőlegény nevében ekképpen szólok:
Kedves édesapám, előbb hozzád szólok,
Szemedből könnyed törölgeted, látom,
Mert fájdalom és könny nélkül,
Megállni nem tudod,
Hogy legény fiadtól most el kell válnod,
Nem maradok immár az apai háznál,
Bár dolgod megnehezül távozásom folytán,
Hiszen a munkában egyik kezed voltam,
De vigasztaljon e sorsa a legénynek,
Hogy neki kell állnia az élet nehezének,
És Te édesanyám! Te áldott jó lélek,
Látom arcod könnyes, míg én itt beszélek,
Azért édesanyám, ne epeszd magadat,
Bocsáss el engemet, mint kedves fiadat.

Az édesanya csendben sírdogált, zsebkendőjével törölgette szeme sarkából a kibuggyanó könnycseppeket. Az édesapának is megjelent egy könnycsepp, de igyekezett féken tartani érzelmeit, hiszen ő mégiscsak férfiember. A búcsúztatás után a rezesbanda az idevágó nótába kezdett:

„Köszönöm anyám, hogy fölneveltél,
Kiskoromtól fogva sokat megkönnyeztél,
Jóságodat vissza nem szolgálom,
Áldjon meg az Isten, azt kívánom...”

A vendégek szépen dalolva a nótát, elindultak a menyasszonyos házhoz. A zenészek teljes erőből fújták hangszereiket, hogy nem csak a faluban, hanem azon túl is hallható legyen. A nagydob erőteljes dobbanással diktálta az ütemet, miközben a két

cintányér összecsörrentésével még fokozta a hangerőt. A jegyesek – jegyben állók – egymás kezét fogva mentek a menetben. Hasonlóképpen a komolyabb kapcsolatot tartó leendő jegyesek is. A többi legények és lányok külön-külön csoportban kisérték a menetet. A lányok kezében rozmaring és virág díszelgett, míg a legények díszes szalagokkal szépített fonott korsót tartottak kezükben, illetve emelték fejük fölé ugrándozás közben. A korsók tele voltak borral, amikből a házak előtt kíváncsiskodó, nézelődő embereket kínálgatták. Ezek a borosüvegek a menyasszonyos házig érve általában kiürültek. Itt a kulcsár újra töltötte, mert üresen nem illett vele újra az utcára kimenni.

A zenekar újabb nótába kezdett:

„Ezt a kislányt még akkor meg szerettem,
Mikor véle legelőször beszéltem,
Megszerettem sok gyönyörű szaváért,
Homlokára göndörödött hajáért...”

Zene szünetekben is felhangzottak a jókedvű lagzismenet nótái:

„Ősszel érik babám a fekete szőlő,
Te voltál az igazi szerető,
Bocsáss meg ha valaha-valaha vétettem,
Ellenedre babám rosszat cselekedtem.”
Kinek varrod babám
Ezt a jegy zsebkendőt?
Néked varrom, hogy legyél szeretőm!
Négy sarkába, négy szál szagos rozmaringot,
Közepébe babám, hogy a Tiéd vagyok...”

A menyasszonyt kikérő „sereg” a menyasszonyosház elé érkezett, ahol zárt kapu várta őket. A menyasszonyt ki kellett onnan kérni, aminek ceremóniáját a rezesbanda egy újabb nótával kezdte:

„Nyisd ki babám az ajtót,
Csendesen, mert meghallják a szomszédok.
Nem baj babám hagy hallják,
Úgy is tudja már az egész világ,
Hogy én Téged szeretlek,
Hogy én Téged soha el nem felejtlek!”

Ez a menyasszony azonban igen kérette magát, mert a rácsos kapu nem akar nyílni, sem a kapuban senki megjelenni a kérők fogadására. Ezért a banda az előbbi

nótát újra megismételte, de a nagydob még nagyobb hangerővel dohogott. Nem tudni, hogy a cserepek miért nem potyogtak le a tetőről ilyen dübörgésre: A ház lakói, és a menyasszony nem is kérették magukat tovább. Vendégeik kíséretében kijöttek a kapuba, ahol viccesen kérdezték az érkezőktől:

„– Mi járatban vannak?
– Hát a menyasszonyért jöttünk! – válaszolták az érkezők.
– Isten hozta magukat! – válaszolták vissza.

Majd a vőlegény nagyvőfélye állt elő, hogy a vőlegényt beköszöntse:

„Hála Istennek, hogy ide megérkeztünk,
És ide találva, már be is kopogtunk,
Előre elmondjuk szívünknek szándékát,
Hogy elnyerhessük vőlegényünk párját.
Mert hát azért jöttünk, látszik is ez rajtunk,
Hogy vőlegényünket ide bemutassuk,
Tessék elfogadni a menyasszony párját,
Hogy kérhessük rájuk az Isten áldását!”

Ebből a beköszöntőből megbizonyosodhattak a menyasszonyos ház lakói, az érkezők szándékáról. Tették ezt olyan meglepődve, mintha eddig ilyesmiről sejtelmük sem lett volna, és az erre a lagzira való készülődésük csak a véletlen műve volna. A gyerekek körbeugrálták a kapuban álló menyasszonyt, akinek hófehér ruhája a földig ért. Sőt még azon túl is! Hosszú uszályát a rózsaszín ruhába öltözött koszorúslányok serege óvta a koszolódástól és sérülésektől. Ezért a földtől tisztes távolban felemelve tartottak. Az ugrándozó gyerekek egyike – Jancsika – majdnem az uszályra ugrott játszadozás közben.

– Hogy a rossz törjön ki! – ordított rá édesanyja pajkos csemetéjére.

Ha bárki azt gondolta volna, hogy ezzel a mondással valóban kívánja, hogy a rossz kitörje – esetleg a nyakát –, az téved. Míg ezt az egyetlen mondatot kimondta, pillanatok alatt változott át arca a haragról mosolyra. Haragudott, hogy majdnem bajt csinált, de ugyanakkor büszke is volt rá, hogy pajkos az ő gyereke. Ilyen viselkedésre szomolyaiasan ez a legjobb szó, ami hirtelen eszébe juthat egy anyának, hogy a „rossz törjön ki”. Jancsikának ezt már sokszor kellett mondani, és ezért volt olyan egészséges, mint a makk (szomolyaiasan mondva). A menyasszony vőfélyei italokkal, süteményekkel kínálták a vőlegényt és kísérőit. Majd a rácsoskaput szélesre tárva, beengedték őket a házba. Aki nem fért be, azt az udvarra és kezdődött a tánc. Az esküvő előtti tánc, és nótázás a menyasszonyos háznál, a „néző” néven volt ismeretes. Valóban nézett is mindenki, mindent. A legények a lányokat, és a lányok a legényeket nézték. A szülők is figyelték, hogy melyik milyen ruhába van öltözve. Ki, hogy viselkedik és melyik volna jó az ő gyermekének házastársnak. Vagy melyik

nem kellene a világ minden kincséért sem. A zenekar mindent megtett, hogy „nézőben” mindenki jól érezze magát. Némelyikük olyan erővel fújta hangszerét, hogy a spirál alakú fényes hangszer majdnem kiegyenesedett. A zenész két orcája úgy nézett ki, mint egy luftballon, a hangszer fúvásához beszívott levegőtől, amelyből a következő nóták zenéje hallatszott:

„Nem születtél Te se mint én
Márványköves cifra palotában.
Felnevelt az édesanyád,
Nádfedeles kis falusi házban,
Mégis milyen büszke lettél,
Mintha selymek közt születtél volna,
Mintha Néked az egész világ
Lábad elé piros rózsát szórna.
Nem igaz, hogy tövis nélkül
Nem terem meg az illatos rózsa,
Hogy a hosszú szerelemnek csalódás az ára,
Dobd félre a büszkeséget
Szeresd azt, ki majd meghal utánad,
Akinek a rózsafáján nem terem meg csak tövis és bánat.”
Búza, búza, búza, de szép tábla búza,
Közepébe leszállott egy páva,
A pávának aranyos a tolla,
Szeretőm a falu legszebb lánya.
Vadkörtefa fehéret virágzik,
Az én babám mindig mással játszik,
Játsszál babám, úgysem nagyon bánom,
Csak az az egy, hogy nagyon sajnálom.
Piros alma kigurult a sárba,
Ki felveszi nem veszi hiába,
Én felvettem, megmostam a sártól,
Mégis-mégis elmaradtam a barna babámtól.”

A falu kisebb beosztású „hivatalnoka” már csak szerette volna a táncot járni. Csak totyogott, és akadályozott mást is a bizonytalan lötyögésével. A nagymennyiségű szesz hatására agya elzsibbadt. Szeme összeszűkült, és időnként pislantott egyet, mint az egri béka a kocsonyában.

– Majd én elintézem az adócsökkentést – gagyogta egyre, érthetetlenül.

Később már csak annyit bírt mondani, hogy „elintézi”, ő elintézi, de, hogy mit, azt már nem tudta. Mint nagy potyaleső, első osztályú vendég volt. Nem válogatott. Megitta a sört, a bort, és a pálinkát. Mindent, ami „a”-val vagy anélkül kezdődött. Ő

ajándékot nem szokott vinni. Ő csak „elintézi” – ígérte folyton, de ezt már ő maga sem igen hitte. De vallotta, olyan szegénynek nem szabad lenni, hogy még ígérni se tudjon az emberfia. Egy darabig még a féllábú Busa hajlandó volt támogatni, aztán ő is megunta, hiszen még ő is el akart zsibbadni. Így hát nem volt mit tenni, mint az istállóba befektetni. Ez volt az őt megillető hely. Egy ideig még gügyögte a teheneknek hogy ő „elintézi”, de azok csak rábőgtek újdonsült társukra, mint nagy ígérgetőre, és folytatták táplálékuk pusztítását, mintha a fiskális ott sem lenne. Az pedig elszenderült, hogy vacsora idejére valamelyest kijózanodjon és az asztal alá kerüljön az újra felhörpintett bőséges szesz hatására. Nem is bánta senki, hogy elszenderült. Legalább nem ténfergett a legszentebb eseményen, az esküvőn. A zene elhallgatott. A menyasszony nagyvőfélye a menyasszony búcsúztatásába kezdett, aki ezzel búcsút vett a szülői háztól, ahová többé, mint lány már nem fog visszatérni. S ezzel életének egy új és előre meg nem jósolható szakasza kezdődik el, – az asszonyi élet!

” Tisztelt vendégsereg, egész gyülekezet,
Egy pár percre kérek engedelmet.
Mert búcsúzásomnak most lészen kezdete,
Kedves Édesapám! Szóm hozzád fordítom,
Búcsú beszédem zokogva indítom,
Köszönettel veszem, apai voltodat,
Bocsáss meg jó apám, ha megbántottalak.
Te kedves Édesanyám, mikor hozzád szólok,
Szívemben akkor nagy fájdalmat érzek,
Tenéked köszönöm, hogy a világon élek,
Áldja meg Isten érte minden lépésed.
Kedves Édesanyám! Ne epeszd magadat!
Bocsásd esküvőre hű lányodat!”

A menyasszony búcsúztató itt is, ott is könnyeket csalt a szemekbe. Édesanyja sírt. Apja is igyekezett könnyeit titkolni, mintha ezt ilyenkor szégyellni kellene. Marcsa nene, akinek a kakas elcsúfította az orrát, szólt a szülőkhöz vigasztalóan:

– Ne sírjatok! Örüljetek, hogy szép, egészséges lányotok van, és ilyen vőtök lesz, mint ez a Jani. Ha nem is gazdag, de becsületes, jó ember. Az lenne a baj, ha nem kellene.

Erre megnyugodtak. Végtére is a lánynak az a sora, hogy feleségül vegyék. Mert minek nyílna a virág, ha nem azért, hogy leszakítsák. A Bíró Ilonka szülei már nem sírnának, hogy lányukat feleségül venné valaki. Még akkor is, ha szegény lenne. Nagy hozományt adnának kísérőül, de még sem kell senkinek. Az élet már csak ilyen. A gazdagságnak nem mindig boldogság a kísérője.

A kapu előtt felsorakozott az esküvői menet. Most már a vőlegény és menyasszony vendégei együttesen alkották a lagzis menetet. Elől a menyasszony hófehér hosszú ruhában. A ruhája uszályát rózsaszín ruhába öltözött koszorús lányok óvták min-

dentől. Az ő ruhájuk is földig ért. Mint valami kis védőangyalok vigyázták a menyasszonyt, aki kezét a vőlegény nagyvőfélyének karjába fűzte. Mögötte a vőlegény következett, akinek karjába a menyasszony nyoszolyós lánya fűzte karját. Mögöttük kislányok, kisfiúk virágokkal, bokrétákkal. Természetesen a menyasszonynak kezében a vőlegénytől kapott menyasszonyi csokor tündökölt. Ez maga egy virágköltemény volt. Ezután a nászasszonyék és nászuramék következtek. Ők az örömszülők. Remélhetőleg még azok is maradnak sokáig... Utánuk nagybátyám, nagynéném, sógorom, ángyom, sógorasszony, keresztanyám, keresztapám, testvérem, bátyám és a többi közelebbi összes rokon, és távolabbiak. Utánuk a rezesbanda (rézfúvós zenekar). Legvégül a meg nem hívott pletykázók, legyek és a bolondok. A zenekar induláskor itt is belekezdett a már ismert nótába, és megindult a lagzis menet a polgári esküvő helyszíne felé:

„Köszönöm anyám, hogy felneveltél,
Kiskoromtól fogva sokat megkönnyeztél
Jóságodat vissza nem szolgálom
Áldjon meg az Isten, azt kívánom!’”

A községházához érve a zenekar elcsendesült, mert zavarta volna a díszteremben tartandó esküvő ceremóniáját. Csak a közelebbi rokonság mehetett be, a hely szűke miatt. A kintrekedtek halk nótázásba kezdtek, ami nem zavarta a díszterembe kezdődő esküvőt. Az esketést végző hivatalos személy az iratok átvizsgálása után a menyasszonytól elfordulva, a vőlegényhez intézte szavait:

– Kovács János! Akarod feleségül venni az itt megjelent Varga Julis hajadont?

– Igen! – válaszolta a vőlegény határozottan.

– Kijelented-e előttem, és az itt megjelent tanúk előtt, hogy őt soha el nem hagyod, hozzá örökre hű leszel?

– Igen!

Majd Varga Julis felé intézte szavait.

– Varga Julis! Akarod-e férjedül az itt megjelent Kovács János Téged feleségül kérő személyt?

– Akarom! – válaszolta Julis boldogan.

– Akkor most, mint házastársakat kérlek arra, hogy előttem és az itt megjelent tanúk előtt, az előbb kinyilvánított szándékotokat aláírásotokkal hitelesítsétek.

Előbb a vőlegény, majd a menyasszony látta el kézjegyével a házasságukat szentesítő okmányt. Ezután következtek a gratulációk, bent a teremben, majd kint a községháza előtt. A rezesbanda újra kezdte a nóták fúvását:

„Száll a daru, száll a daru magasan a levegőben,
A menyasszony, a vőlegény most megyen az esküvőre,
A menyasszony két orcája, mint a piros rózsa,
Ráillik a rajta van a vőlegény csókja.”

– „Ez a kislány akkor sír,
Mikor koszorú van a fejin (fején)
Megy az Isten házába
Rá gondol a lányok sorsára
Imakönyv van a kezében
Régi szeretője van az eszében
Páros csillag az égen
Ragyog a fekete szemében.”

A községházától a templomig rövid az út. A két előbbi nóta elzenélése, dalolása után az esküvői menet megérkezett a templom lépcsőjéhez. A zenészek és egy pár nem kíváncsi vendég kint maradt a templom előtt, a többiek érkezési sorrendben a korábbi alakzatnak megfelelően érkeztek be a templom belsejébe. Bent fényárban úszott az oltár, és az Isten háza többi része is. A csillárban és az oldalfali gyertyatartókban imbolygó gyertyák fénye még inkább fokozta az ünnepélyességet. A legények belépés után a karzatra vezető lépcsőn indultak fel, az orgona mellé, hogy onnan a lent elvonuló lányok sorait jól láthassák, akik az oltár mellett kétoldalt kerestek maguknak helyet. A menyasszonyt és a vőlegényt az oltár mellé vezették, külön-külön helyre. Mellettük a keresztszülők foglaltak helyet. A vőlegény keresztapja és a menyasszony keresztapja. Az orgona lélekgyönyörködtetően trillázott. Az esküvő többi résztvevője az évszázados padokban ülve figyelte, hallgatta az esküvő ünnepélyes szertartását. A templom sok időt és eseményt megért falai és berendezései most is mélyen hallgató tanúi voltak ennek a szertartásnak. Mennyi és mennyi esküvő, boldogító igen hangzott el már az évszázados falak között, miközben az orgona csodálatos hangja zengte be a boltíves Isten házát. Az elmúlt idők hűséget fogadó fiatal párjainak lelkei talán itt bolyonganak az orgona lelket gyönyörködtető hangjában. Kíváncsian figyelve, hogy leszármazottaik miképpen élnek most ebben a világban.

Az orgona hangjaiból a következő ének hallatszott:

„Jézus szíve szeretlek én,
Segíts át az élet tengerén,
Ha vihar kél fejem felett,
Legyen oltalmam szelíd szíved.
Minden veszélyt elűz egy mosolyod,
S lelkem megnyugszik, ha Veled vagyok,
Jézus szíve szeretlek én,
Segíts át az élet tengerén...”

A pap időközben beöltözött az esküvőhöz illő ruhájába, a sekrestye belsejében és kijött az oltárhoz. Az orgona csodálatos hangja elcsendesült és elcsendesültek a mennyegzőn jelen lévő emberek is, akik közül sokan az egyházi éneket szépen énekelték eddig. A pap a vőlegényhez fordult:

– Kovács János! Akarod-e az itt jelenlévők és Isten színe előtt megjelenő Varga Julis hajadont feleségül venni?

– Akarom! – jelentette ki a vőlegény olyan hangsúllyal, amit nem lehetett félreérteni.

– Kijelented-e Isten színe előtt, hogy hozzá hű leszel, bajában soha el nem hagyod, míg a halál el nem választ?

– Igen! – válaszolta az.

Most a menyasszonyhoz szólt:

– Varga Julis! Az itt jelenlévők és Isten színe előtt megjelenő Kovács Jánost akarod-e férjedül?

– Igen! – válaszolta az a boldogságtól sugárzó arccal.

– Kijelented-e Isten színe előtt, hogy hozzá mindörökre hű leszel, jóban és rosszban mellette kitartol, míg a halál el nem választ?

– Igen! – volt a határozott válasz.

Ekkor a pap intett a ministránsnak, aki a tálcán átnyújtotta a papnak az előbb már megáldott jegygyűrűket. A pap az ifjú pár ujjaira felhúzta a gyűrűket, és kezüket a stólával összekötötte a következő szavak kíséretében:

– Amit Isten egybekötött, az ember szét nem választhatja! Ámen!

Az oltár mellett helyet foglaló lányok feszülten figyelték a szertartást. Semmit sem szerettek volna jobban, mint már ők is az oltár előtt fogadni örök hűséget szívük választottjának. Ezek a „választottak" feszülten figyelték a lányokat az emeleti karzatról. Gondolataik hasonlóképpen a párválasztás körül kalandoztak. A pap rövid példabeszédben tért ki arra, hogy a szerelem elmúlik, mint a fiatalság, de a szeretetnek meg kell maradnia az életük végéig. Az oltár feletti angyalok kitárt védőszárnyai alatt indult az ifjú pár az élet göröngyös, veszélyekkel is tele útján. És, hogy mennyi jó, és mennyi rossz vár rájuk, azt ember nem képes előre megmondani. A falu 19. század második felében újjáépített templomának védőszentje, és a többi szentek is hallgattak erről. Mint már annyiszor, most is némán figyelték a boltíves kupolából az alattuk kifelé vonuló násznépet. Szent Margit, Szent Erzsébet, Szent László, Szent István, és a többi szentek már annyiszor voltak tanúi ilyen eseménynek az elmúlt évtizedek, és évszázadok során. Az idő kerekén gyorsan peregnek az évek, hogy aztán az emberre kimért küzdelem után véget érjenek az álmok, az „élet tengerének" álmai, a templommal szemközti temetőben. A templomból kifelé a násznép áhítattal énekelte könyörgő énekét, amelyet az orgona csodálatos hangja kísért most is:

„Jézus szíve szeretlek én,
Segíts át az élet tengerén!
Ölelj magadhoz engemet,
Hogy mindig jobban szeresselek,
Te légy tanítóm és jó pásztorom,
Szívemet, lelkemet Reád bízom!
Jézus szíve szeretlek én,
Segíts át az élet tengerén".

A templom ajtón kívül a rokonok, barátok, ismerősök gratulációit fogadta az ifjú pár. Az öröm pillanatai voltak ezek. Igyekezett jókívánságát mindenki nyilvánítani. A rezesbanda fújta a nótát, amit ilyenkor egy vidám násznépnek illik fújni:

„Mindég bánom, hogy megházasodtam,
Legénységem gyászba borítottam,
Jobb lett volna legénynek maradni,
Minden este más lány után járni.
Mindég bánom amit cselekedtem,
Hogy Te véled szerelembe estem,
Szerelembe nem estem, csak szóba,
Sajnálom, de nem tehetek róla.”
„Emlékszel-e mit fogadtál csütörtökön este?
Azt fogadtad, eljársz hozzánk minden szombat este,
Tekints fel az égre, a csillagos égre,
Megátkozlak, sose leszel boldog világ életedbe.”
„Tudod babám, mit fogadtál az első szombat este?
Hogy hű leszel, szeretsz mindig világ életedben,
Tekints fel az égre, a csillagos égre,
Megátkozlak, sose leszel boldog világ életedben.”

A vidám tánc ezzel ismét kezdetét vette. A volt menyasszonyt – most már ifjú asszonyt – a férje táncoltatta. A „Mindég bánom” nóta tartalma ellenére nyoma sem látszott semmiféle megbánásnak az ifjú pár arcán, pedig „már” egy negyedóra eltelt a házaséletükből. Ahogyan néztek egymásra, még egy negyedszáz év múlva sem bánják meg házasságukat. A lányok csábosan tekingettek a legények felé, akik először a borosüvegek nyakát csókolgatták, mielőtt táncra kérték őket. Mari nénik, Rozi nénik, és minden idősebb asszony árgus szemekkel figyelték, hogy melyik legény, melyik lányt kéri fel a táncra. Ebből aztán messzemenő következtetéseket vontak le, a jövőt és a következő lagzit illetően. Szövögették a terveket, hogy kit-kivel hoznak össze, mert jobban értenek ők ahhoz, hogy kihez ki való. Mert szerintük a fiatalok még alkalmatlanok arra, hogy magukhoz illő társat válasszanak. Borcsa nene nem titkolt bosszankodással jelezte, amikor Fekete Gyuri, unokáját, Jolánt táncra kérte.

– Tudod egy semmire kelő ember ez a Gyuri! De tán még attól is semmire kelőbb! – szapulta a legényt Mari nenéhez fordulva, aki a sötét fejkendőjéből alig látszott ki, de azért fejbólogatásaival mutatta egyetértését.

A kedves unokája – Jolán – ezt másképpen látta, mert táncközben igen közel húzódott Gyurihoz. Azt se bánta, hogy a nagymama szemeiből villámok cikáznak feléjük.

A násznép lassú menetben indult el a templomtérről a vőlegényesház felé. A nótázás folyamatos volt zenekar kísérettel, vagy anélkül. Ahol elhaladtak, a kapuban állók – „nézők” –figyelték a lagzis menetet. A legények a kezükben csüngő boros-

üvegekből kínálgatták őket. Mind eddig „Elintézem” fiskális úr fejéből a zsibbadás kezdett kiállni. Orrlyukaiban a muslicák járták a táncot. Az istálló legyei is egyre jobban zavarták nyugalmát. Egyik légy után, a másik véste orrába szúrókáját, aminek hatására öntudatlanul pofozta saját magát. Mígnem egy bögöly kapaszkodott az orrába, amire az eddiginél jóval nagyobb pofont adott magának, majd talpraugrott:

– Ki az? – kiáltotta ijedten.

De csak a tehenek bőgtek ijedt kérdésére. Kétségbeesetten sietett az utcára, mint aki elkésik valamiről. Ő, aki soha senkinek nem intézett el még semmit, most is hivatalos volt a lagziba. Egyszer már elzsibbadt, de hosszú még a nap – gondolta: Még egyszer tele issza-eszi magát a potyából úgy, hogy talán a második zsibbadásnál be is tojik. Erre minden esélye adva volt. Hiszen a tápcsatornájában a potya lagzis ételek már elindultak a kijárat felé. Mire a második zsibbadás bekövetkezik, az időzített „bomba” robbanásra készen lesz.

A fiskális nagy spion volt. Ezért is hívták meg őt a potya evésekre-ivásokra. A faluban mindenkinek volt valami a füle mögött. Volt félnivalója. Volt aki a beszolgáltatást szabotálta, volt aki pálinkát főzött, bort dugott el, feketén vágott hízót, vagy éppen a pipájába magának termelte meg a dohányt. És még ki tudja mi mindent lehetett törvényellenesen csinálni. A fiskális – szimatánál és jelleménél fogva – igen alkalmas személy volt a besúgásra. Éjszaka óvatosan settenkedett a falu utcáin. Bele fülelt a csendbe, hogy a pálinkafőző üstök kongását hallja, amint a cefrét kiürítik. Szimata kitűnő volt. Elég volt az orrát feltartani, hogy a kedvező szél a cefre illatot az orra lyukába irányítsa. Másnap aztán jelentkezett a hallgatás áráért. Ha nem fizettek – köpött, és aztán jött a büntetés, a börtön. Egyik ilyen éjszakai felderítés során a kelleténél ittasabban, és zajosabban járőrözött. Valaki berántotta egy sötét kapu mögé, és maradandó sérüléseket ejtett arcán, és a karját is megcsavargatta. Másnap felettesei alig ismertek rá, mert arca és szeme befeketedett. Hiába magyarázkodott, nem hittek neki az „összeverés”-ről semmit, mivel már sokszor kellett őt kihúzni az árok fenekéről, hasonló állapotban. Ez esetben is úgy el volt zsibbadva, hogy a helyszínre nem emlékezett. Több hét telt el, míg az éjszakai kaland nyomai elmúltak valamelyest. A lagzismenet odaérkezett, ahol ő eddig az istállóban a talpra álláshoz az erőt gyűjtötte. Mintha nem történt volna semmi, úgy csatlakozott a menethez, és dalolta a zenekar játszotta nótát.

„Haragszik az édesanyám, hogy én megházasodtam,
Hogy én az ő hajlékokba ilyen szegény lányt hoztam,
Szegény a lány édesanyám, de gazdag a szerelme,
Mennyországnál is többet ér, a ragyogó fekete szeme.”
Mikor befejezték, újabb nótába kezdtek:
„Eger felől, sej-haj Eger felől, kerekedik egy felhő,
Szaladj kislány, se-haj barna kislány, mert meg ver a nagy eső,
Majd szaladok, ha akarok,
Ha megázni nem akarok,
Szép falumnak széles határában szeretőt nem találok.

Az őszi délután a végéhez közeledett. A Nap korongja, a fényes sugárzásból rózsaszínné változott, jelezve az este közeledtét. Zakkar bácsi – a kecskepásztor – már a hegytetőn hallotta, hogy lagzi van a faluban. Hiszen a rézfúvósok zenéje nem csak a Nagyvölgy-tetőre hallatszott fel, hanem még a dombon túli tájakra is. Kedvező széljárás esetén a novaji és a bogácsi határban is hallható volt a nagydobbal ütemezett zene. A dombtetőről lassan engedte le a nyájat a faluba, hogy a násznép a templomi esküvőről – még a nyáj megérkezése előtt –, a vőlegényes házhoz érkezzen. Nem szerette volna, ha a két gyülekezet valamiképpen találkozott volna az utcán. A kecskenyáj vezére, a Berci névre hallgató kecskebak már több esetben bizonyította, hogy legény a talpán. Aki egyszer már a nyílt utcán találkozott vele, akkor, amikor az dühös volt, a későbbiekben igyekezett nagyívben elkerülni őt. Észrevétlen és gyanútlanul, hátulról támad kiszemelt áldozatára, aki az egyenlőtlen erőviszonyok miatt pillanatok alatt az út porában találta magát. De ezzel még nem volt vége Berci támadásának, mert még meg is taposta a porban fetrengő áldozatát, akinek ruhája cafatokban lógott. Az ilyen kellemetlen eseménytől óvta a lagzismenetet, amikor késleltette a nyáj érkeztét a faluba Zakkar bá. Nem is lett volna most semmi baj, hiszen a násznép már messze járt. Rozi nene, meg Borcsa nene azonban szándékosan lemaradt a menettől, hogy a legfrissebb pletykát megbeszéljék, mert anélkül nekik a lagzi semmit sem ér. Ezt a suttogó beszédtempót csak a csörömpölő zenekartól távol lehetett jól gyakorolni.

– Hallottad mit mondott rólam az a szégyentelen ördögfajzat? – mondta Borcsa nene magából kikelve.

– Nem hallottam! – mondta Rozi nene, még a száját is eltátva, hogy fülének amúgyis kiterjedt ernyőit azzal is megnövelje.

– Hát azt mondta, hogy én pletykás vagyok! Hogy a zíz enné meg az ilyen semmirekellő, cudar embert, mint ez a Pesta! – szórta szitkait az egyik Pestára.

– Melyik Pesta? – kérdezte Rozi nene, mivel ő most itt több Pestát is látott.

– Hát az a drágalátos vőmuram, az a cudar, aki csak egy vászongatyát hozott a házamhoz, de azt is szakadtan. Nem is tudom, mit eszik rajta ez a hülye lányom, ezen a kóduson, aki kódusabb a kódusnál. Még azt szeretné, ha a házam is ráíratnám, meg a kutya-hegyi szőlőt, a rét födet, meg a többit. No de ebből nem eszik, amíg nekem Molnár Borcsa a becses nevem – szapulta vőmurát. Még szapulta volna tovább, annak ellenére, hogy ő nem pletykás. Két kezét a levegőbe emelte, és összecsattantotta, hogy szavainak súlyát ezáltal megnövelje.

– Hogy a jó Isten ott verje meg, ahol van a szégyentelen bitangot.

Csak a két kezét ne verte volna össze, ha már a nyelvét sebesen forgatta is, az egyáltalán „nem” pletykás szájában. Berci, a nyáj élén közeledő bakkecske erre a csattanásra megállt. Nem mintha ő megijedt volna, vagy bátorsága az inába szállt volna. Agytekervényeiben ez a csattanás arra emlékeztette, amikor a gonosz gyerekek bosszantották. Ezt ő mindig megtorolta, ha bármikor sérelem érte. Most is kihívásnak vette. Úgy állt a két asszonytól hajításnyi távolságra, mintha földbe gyökerezett volna mind a négy lába. Majd két lábát – az elsőt – tánclépésbe helyezte, de

nem az ide is jól hallható rezesbanda zenéjére. Fejét mélyen a föld felé hajtotta úgy, hogy két szarva egymással párhuzamosan úgy állt előre, mint két dárda bevetésre készen. Lábizmai megfeszültek, és a következő pillanatban teljes sebességgel rohant bele Borcsa nene hátsófertályába. Az azon nyomban elterült a földön úgy, mintha a saját nyoszolyáján feküdne. Berci ráállt mind a négy lábával és dögönyözte Borcsa nene reumás testrészeit mindaddig, amíg Rozi nene segélyhívó futására a karókkal felfegyverzett segítség megérkezett. Berci még velük is fel akarta venni a harcot, de a karók hosszabbak voltak a szarvainál, így végül megfutamodott. Borcsa nene nyöszörgött és a sátán kezét látta a dologban, akivel veje összejátszik. Hazavezették, hogy bőszoknyáját és egyéb ruházatát lecserélje, melyek sallangokban lógtak róla, mint egy indián törzsfőnök díszei.

A Nap korongja már vörösen sem látszott, mert végképp lebukott a Nagyvölgytető mögött. Ha valaki kíváncsi lett volna még rá, fönn a tetőn még megláthatta volna. De erre most senki sem volt kíváncsi, mert több látnivalója akadt most itt lent a faluban, ahol a lagzi javában folyt. Amíg Borcsa nene szomorú kalandja lezajlott, addig a násznép a vőlegényes ház elé ért. Jobb, ha az ifjú párt még továbbra is a vőlegénynek, illetve menyasszonynak nevezzük. Mert igaz, hogy mind a polgári, mind az egyházi esküvő elmúlt, mégis a menyasszonytánc végéig ők azok maradnak. A menyasszonyosház vendégeivel megszaporodott násznépet a vőlegény szülei a kapuban, gyertyával kezükben várták. Köszöntötték őket. Elsősorban az ifjú házasokat, akik egymás karjába fűzött kezükkel jelent meg előttük, a kölcsönös csókok után – most már édesfiamat és édeslányomat beljebb tessékelték:

– Isten hozott benneteket, édesfiam, édeslányom! Gyertek beljebb – vezették őket a tisztaszoba felé, ahol a ruházatukat kellett rendbe hozni a két esküvő és a sok tánc után.

A vendégeket a vőfélyek sátor felé irányították. Nem igen kérették magukat, hiszen a konyha felől terjengő illatok elég csábítóan csalogatták őket, minden külön kérés nélkül is. Még az utcán bámészkodó, hívatlan vendégek is szippantottak a kellemes illatokból. A nyál összefutott szájukban, és szabaddá engedték fantáziájukat, hogy mennyit tudnának ők megenni az ilyen csábító falatokból. A bámészkodók között szimatolt két idegen legény is. Jól voltak öltözve, ezért feltételezhető, hogy a szomszéd faluból látogattak át a szomolyai lányokat megtekintni. Mondhatjuk azt is, hogy egyiknek a neve „Jenő”, a másiknak „Benő”. Úgy látszott, hogy Jenő volt kettőjük közöl a kezdeményező, ezért halkan, hogy a környezetük ne hallja, szólt Benőhöz:

– Nem vagy éhes?

– Ez a leghülyébb kérdésed ezen a napon! – válaszolta a kérdezett legény, akinek már nyála is majdnem csepegett, a gyomra meg könyörtelenül korogni kezdett.

– Akkor szép lassan induljunk a sátor felé, minden feltűnés nélkül – mondta Jenő.

– Te meg vagy őrülve! Ki akarod dobatni magad – szólt emez ijedten.

– Viselkedj! Viselkedj udvariasan! Ne legyél úgy betojva, hogy az első rádnéző leolvassa arcodról, hogy Te egy potya evő vagy.

Most itt a vőlegény, és a menyasszony vendégeinek együttesen lesz a vacsora.

A vőlegény vendégei azért lesznek hozzád udvariasak, mert úgy gondolják, hogy a menyasszony vidéki ismerőse vagy. A menyasszonyék pedig, mindezt fordítva gondolják. Soha jobb alkalom arra, hogy jóllakottan távozzunk egy ilyen lagziból – mondta elég meggyőzően Jenő Benőnek, és mindketten elindultak a sátor belsejébe. A vőfélyek udvariasan tessékelték őket még beljebb.

Jenő oldalba lökte Benőt:

– Minden jól alakul – súgta barátjának, akinek ez idő szerint még egy zabszem fért volna a hátsó fertályába.

De a szerencse továbbra is nekik kedvezett.

– Várjatok csak legények! – szólította őket egy fehér köténytviselő asszony, aki a tálalásnál segédkezett a vőfélyeknek.

Egy pillanatra megdöbbentek a hozzájuk intézett felszólításra, Azt hitték, hogy ez lesz a csúfos lebukás, de az asszony mosolyogva tartott kezében két bokrétát, amelyet a többi legények is viseltek. Nagy buzgalommal tűzte mellükre a következő szavak kíséretében:

– Látom, máris elhagytátok a nagy táncolásban!

– Elhagytuk még a templom előtti táncban, pedig milyen szép bokréták voltak – mondta Jenő, aki ebben a helyzetben is gyorsan feltalálta magát és megköszönte a fehérkötényes asszony fáradozását.

Kivörösödött arccal néztek egymásra, és idő kellett, míg eredeti színüket visszanyerték. Ezután az esemény után már mindenki számára láthatóvá vált, hogy ők e háznak kedvesen látott vendégei. Igyekeztek is megfelelően viselkedni, és minden ételt köszönettel el is fogyasztottak, amit az asztalra feltálaltak. A zenekar tagjai egy külön kis sátorban foglaltak helyet, hogy a vacsorát elfogyaszthassák, amiből újabb erőt nyerhetnek az előttük álló éjszaka átzenéléséhez. A vendégek sátrában a nagyvőfély ált meg az ajtóban, kezében tálat tartva, amelyben párolgott az étel, és illatával betöltötte a sátor levegőjét.

– Halljunk szót Uraim!, kedves vendégeink – kiáltotta, majd köszöntőjébe kezdett:

„Íme az első tál ételt behoztam,
Hogy el ne ejtsem, mindig imádkoztam.
Szakácsasszonnyal jól megfűszerszámoztattam,
Gyömbérrel, sáfránnyal, jól meg is sózattam.
Örülök, ha a tálat viszem ki üresen,
Így a vendég gyomra nem marad üresen,
Tessék hozzálátni uraim, de frissen,
Igen jó étvágyat kívánok szívesen.”

Amikor a mondókáját befejezte, letette az asztalra a leveses tálat, és a többi vőfélyek hasonlóképpen. A tisztaszoba vendégei is hozzáláttak a leves meregetéséhez. Az értelmiségi asszonyság előbb áttörölte a tányérját és evőeszközeit. Biztos, ami biztos! – Ezek a fránya bacilusok bármikor támadásba lendülhetnek! Komám uram az újabb kioktatás hatására igyekezett viselkedni. Mivel a szürcsölést az élete folya-

mán jól begyakorolta, elhagyni most sem tudta. Hogy kevesebbet szürcsöljön, kevesebb levest szedett a tányérjába, és több húst. Annál is inkább, mert a levest nem tudja megrágni a hiányos fogazatával, de a húst valahogy még eldörmöli – mondta, amikor komámasszony rákérdezett a kevés levese láttán. A leveses tálak hamarjában kiürültek, mivel az ebéd óta jó pár óra eltelt. Így a vőfélyek kívánságának eleget tett a vendégsereg, és a tálakat vihették üresen. Ezután a káposzta következett. A nagyvőfély káposztás tállal kezében már a küszöbön állt. Mögötte a többi vőfélyek hasonlóképpen szorongatták a káposztával teli forró tálat.

A nagyvőfély köszöntőjébe kezdett:

„Magyarországnak már sok táját bejártam,
Ily káposztafélét még keveset találtam.
De annyit mondhatok, merre csak jártam,
Mindenütt dicsérték fülem hallatára.
De nem dicsérem, dicsérje meg magát,
Mert bele vágattam két oldal szalonnát,
Tizenkét disznónak elejét-hátulját,
Keresse meg benne ki fülét, ki farkát.
Ti pedig lányok úgy iparkodjatok,
Ha fülét nem is, de farkát azt kapjatok.”

– Azt, azt a farkát, ismételték meg a vőfély utolsó szavait a legények, a lányok felé kiabálva.

Azok erre a kiáltásra hangosan kuncogni kezdtek, és lapos pillantásokkal figyeltek a kiabálók felé.

Marcsa nene saját maga akart meggyőződni káposztájának kelendősége felől, ezért Pesta sógor mögé lopakodott. Annak vállára tette kezét úgy, hogy székestől együtt majd földbe nyomta.

– No milyen? – mutatott a káposztára, mint főző tudományának remekművére.

Pesta sógor miután a Marcsa nene rátehenkedése miatt kipréselődött levegőt pótolta, szűkszavúan válaszolt:

– Olyan!

Marcsa nene, aki elvárta volna, hogy Pesta sógor bővebben nyilatkozzon, esetleg lelkendezzen a káposzta minőségéről, ismételten megkérdezte:

– De milyen?

– Hát egyszer meg lehet enni – válaszolta röviden.

Ettől több dicsérett várt, ezért ő is hasonló szépet mondott a sógorának.

– Fene enné meg az ilyen kákabélű embert, mint maga Pesta sógor! – ezzel faképpnél hagyta sógorát, aki alig győzte pótolni a Marcsa nene által kipréselődött levegőt. De azért még utána szólt:

– Bolond lyukból bolond szél fúj!

Miután ennyi szépet mondtak egymásnak, folytatta a káposzta evését. Közben az

egyik vőfély jelent meg az ajtóban. Jó hangosan, hogy mind a tisztaszoba és mind a sátor vendégei egyformán meghallják szórakoztató szavait, humorizálni kezdett.

„Azért jöttem vissza ilyen hamarjában,
Mert nagy szerencsétlenség történt a konyhában,
Szakácsnénk mindenre vigyázni nem győzött,
Azt a kis bablevest, amit nekünk főzött,
Míg a kisvőféllyel az udvaron lötyögött (táncolt),
Egy kutya megette, minket megelőzött.
Kedves vendégeim! Legyenek bú nélkül,
Szakácsnő asszonyunk új főzéshez készül,
Sót, borsot kezéhez készítette,
Már a marhahúst is a tűzre tette.
Ezért most gyorsan kimegyek a konyhára,
Megnézem nem dűlt-e leves a padkára.
Aztán megjelenek, mindenki láttára,
Néhány nap múlva, Szent György napjára.
Méltó vendégei ezen tisztelt háznak,
Kérem táncoljanak, mert ülve megfáznak,
Szakácsnő asszonyaink csak kifiguráznak,
Mi nékünk kell várni, mégis ők lármáznak,
Higgyétek el uraim, elkészül az étel,
Elkezdték a főzést, ezelőtt két héttel,
Ki megyek hát mostan, a füstös konyhára,
A sok jó étel drága illatára.
Majd visszajövök amúgy hamarjára,
Jövő esztendőnek Habakukk napjára.”

Ennyi sületlenség, vicc hallatán, komámasszony hájjal borított hordónyi hasa a röhögéstől olyan hullámzásba kezdett, mint a viharos tenger hullámai. Ha igaz a mondás, miszerint a nevetés hizlal, akkor ő most tovább gyarapította zsírpárnáit. Az évei folyamán rá mindent rá lehetett fogni, csak azt nem, hogy gyomorbetegségben szenved. Szégyellte is mindig, hogy ekkorára sikeredett gömbölyödnie, ezért ha valaki a hasára mutatott, akkor pirulva válaszolt:

– Pedig higgyétek el, alig eszem valamit. Csak csipegetek – magyarázkodott egyfolytában.

De mivel ezt ő maga sem hitte el, így ezt másoktól sem várhatta el.

Most az értelmiségi asszonyság is megjegyezte:

– Fogyókúrázni kellene magának Panni nene.

– Hát az meg mi a fene? – nézett ijedt, kidülledt szemekkel az asszonyságra.

– Kevesebbet kell enni mindenből. Nem szabad szalonnát, zsíros húst, süteményt enni – kapta a kioktatást.

– Hát azt megmondaná-e, hogy a kapálást mitől bírjam? Nehezebb azt mozgatni, mint azt a sok hazugságot író töltőtollakat.

Meg aztán olyan jó az a sült szalonna tojással, meg a sült hús, a sok jó túrósmákos rétes. Ha ezeket nem eszem, félek megtámadnak a bacilusok, mint drága jó anyósomat. Isten nyugosztalja ott ahol van – válaszolta. Azt még csak valahogyan elhallgatta, hogy a töltőtollal sértegeti őt Panni nene, de a bacilusok hallatán a rosszullét környékezte. Bacilusoktól félt a legjobban. Panni nene ezt jól tudta, ezért is említette meg előtte, hogy kövérségét máskor hagyja békén az asszonyság. Ennek a párbeszédnek az ismét megjelenő vőfély vetett véget. Kezében húsos tálat tartva, mögötte a többi vőfély sorakozott, kezükben csúcsosan megrakott húsos tálakkal.

– Halljunk szót Uraim! – intette csendre a vendégeket, akik az egymásközti beszéddel bábeli zűrzavart csináltak.

„Kakas meg a jérce van itten a tálban,
Ilyen békében még őket sohasem láttam,
Magam fogtam meg az apró jószágot,
Ilyen nagy csirkefogót még senki sem látott.
Magam forráztam, magam kopasztottam,
Hiába nevetnek ottan a sorokban.
Magam főzése is itten valamennyi
Magukon a sor az egészet megenni.
Az asztalra rakom most a sok tele tálat,
S kívánok hozzá igen jó étvágyat!”

A vőfély befejezve mondókáját, meghajolt és letette a kezében tartott húsos tálat. A többi vőfélyek hasonlóképpen cselekedtek, majd távoztak. A párolgó sült hús illata betöltötte a helységeket. Aki csak bírt még enni, az most az ínycsiklandó falatok asztalokra helyezése után hamarjában neki látott az evésnek. Jenő és Benő is mohón falatozott. Időnként egy-egy pohár borral nyomatták lejjebb a finom falatokat, amelyek számára már egyre kevesebb hely maradt feszülő gyomrukban. Benőnek még a szeme is kidülledt, amikor a félig már lerágott kakascombot próbálta eltüntetni a szájában. Feltűzött bokrétáját azzal szerette volna meghálálni, hogy mindent besöpör az asztalról. Keservesen nézett azokra a falatokra, amelyeket „helyhiány” miatt ott kellett hagynia. Szerette volna, ha lett volna egy tartalék gyomra, amit most degeszre tömhetne ezekből a jó és potya ételekből. De mivel ez nem volt, a meglévőt kellett megtömnie úgy, hogy meg is maradjon benne. Érezte, ha túlfeszíti, akkor baj lesz – nagy baj. Mert amilyen potyán megette, ugyan olyan potyán kiköpi idő előtt a finom falatokat. Akkor esett kétségbe, amikor a nagyvőfély újra megjelent, kezében süteményes tállal és mögötte libasorban sorakoztak a többi vőfélyek kezükben tálakkal. A tálakon finomabbnál-finomabb kalácsok, szinte felkínálkoztak arra, hogy elfogyasszák őket. Túrós rétes, mákos rétes, mákos kifli, túrós kifli, köszöntő kalács, kakastejjel gyúrva. S még sok-sok más kalács is. Benő tudta, hogy ez már nem az ő kalácsa. Ő egyelőre már képtelen enni belőle, ezért szomorúan hallgatta a beköszöntő verset, melyet a nagyvőfély elkezdett:

„Finom, fehérlisztből készült ez a jó sütemény,
Cukorral vegyítve nem is olyan kemény,
Mazsola szőlővel van telis-tele,
De sok más egyebet rakattam még bele.
Édes ez a tészta, mint a csurgatott méz,
Fogjon meg minden darabot legalább tíz kéz!”

Lepakolták az asztalokra, és jó étvágyat kívánva távoztak a konyha irányába. De ez csak a látszat volt, mert valójában az italtároló helységben kötöttek ki. Ebben a helységben már jóval előbb megtöltött üvegek sorakoztak, borral tele öntve. Már eddig is sok bor került innen a vendégek elé. Sőt, már az esküvőre menetkor is a fonott korsókba. Mégis a bor beköszöntésének most jött el az ideje. A kulcsár, a vőfélyek kezébe adta az üvegeket, akik a vendégek előtt ismét megjelentek.

– Halljunk szót uraim! – A nagy zsibongásban kért újra csendet, hogy köszöntőjét elmondhassa:

„Mikor Noé apánk Isten parancsára,
A vízözön elől futott a bárkába,
Minden állatból, minden növényből egyet vitt,
Hogy a víz után ne nélkülözzön semmit.
Ám legbölcsebben mégis csak azt tette,
Hogy a szőlőtőkét el nem felejtette.
Neki köszönhetjük, hogy a bort ismerjük,
amelyből erőnket, kedvünket szerezzük.
Nosza rajta csak, töltsenek a pohárba,
Igyunk Noé apánk emlékére már ma,
Hogy szőlőt teremtett legyen érte hála,
Neki köszönhető szívünk boldogsága.

– Éljen! Éljen! – üdvözölték legtöbben Noé apánk bölcsességét.

Mert bizony bor nélkül a lagzi csak gyászoló gyülekezet lenne, sok szomorú emberrel, akik még erre az időre sem lennének képesek elfelejteni mindennapi gondjaikat. Mert gondok azok mindig vannak. Feri sógor is megkóstolta a bort, már annak beköszöntője előtt. Ezért aztán megállíthatatlanul tört elő szájából a panasz, amely tele volt elkeseredéssel:

– A kutyafáját neki! Miért kellett nekem annyit dolgozni? – fordult Pesta sógor felé, akinek feje úgy lógott a sok bortól, mint a szemekkel tele búzakalász.

Lesett-lesett Feri sógorra, hogy valamint megértsen panaszából, de a szesz még nem engedte, hogy tudatáig eljusson a másik ember panasza. Ezért időnként öntudatlanul közbeszólt: – No igen –, no igen! Akik ismerték már tudták, hogy Pesta sógor semmit sem ért az egészből. A hozzá intézett szavak süket fülekre találnak. Feri sógor folytatta:

– Minden földemet elvett a termelőszövetkezet. Pedig én mindet a két kezem

munkájából vettem. De sokat álltam Egerben a Dobó szobornál, hogy valamelyik szőlősgazda magával vigyen kapálni. De sok verejtékembe került, míg a földjeim árát összegyűjtöttem. Most mégis koldusszegény vagyok. Cseléd a „Tsz-be", a saját földemen. Az a brigádvezetőm, akitől a földeket vettem, és most jókat röhög rajtam –, mondta elkeseredetten és végül levonta ebből is a tanulságot:

– Az is bolond, aki dolgozik ebben a mocskos világban. Csak attól vesznek el, akitől tudnak. Aki csak henyélt, tivornyázott, annak nincsen semmije, így azt elvenni sem tudják –, bölcselkedett saját kárán tanulva.

Pesta sógor ismét rábiccentett: – No igen. No igen! Feri sógor panaszát a rezesbanda elkezdődő zenéje szakította félbe. A vacsora befejeződött és kezdődött a lányok éneke, amit a zenekar kísért, vagy nem.

„Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok,
A szegény legénynek utat mutassatok.
Mutassatok utat a szegény legénynek,
Nem találja házát a szeretőjének."

„Udvarom, udvarom, szép kerek udvarom,
Nem söpri már többé az én gyenge karom,
Söpörtem eleget, söpörjön már más is,
Öleltem a babám, ölelje már más is."

„Rozmaringnak csak az a szokása,
Télen-nyáron zöld annak az ága.
Ha lehajlik karikába kötik,
A szeretőm ősszel házasodik.
Jaj Istenem, háromszor is jaj-jaj,
Gyászba borult fölöttem a hajnal,
Nem csak a hajnal a szép csillagos ég is,
Elhagyott a régi szeretőm is."

A lányok panaszos nótái kicsalogatták a vacsorát borivással befejező legényeket is. A zenekar zenéje a leánykoszorút alkotó lányokat már előbb táncritmusba hozta. A legények elbűvölten figyelték a táncoló és daloló lányokat, akik ezzel nagyon is tisztában voltak és ennek megfelelően viselkedtek. Lapos, szemérmes pillantásaikkal csalogatták a legényeket táncba. Ezzel tulajdonképpen elkezdődött a menyasszonytáncig tartó mulatás.

„Este késő ragyognak a csillagos,
Béres legény a faluban csavarog,
Olyan szépen mondja egy barna lánynak,

Adj egy csókot, mert meghalok utánad!
Este késő ragyognak a csillagok,
Béres legény a kocsmában csavarog,
Tanyát keres, de nem tudja merre jár,
Barna kislány, de megszomorítottál.”

„Erdő, erdő, erdő,
Marosmenti kerek erdő,
Madár lakik benne,
Madár lakik tizenkettő,
Cukrot adnék annak a madárnak,
Dalolja ki nevét a babámnak,
Csárdás kisangyalom,
Érted fáj a szívem nagyon.”

Kint az utcán a nem hivatalos vendégek – nézők – kíváncsian figyelték a táncoló fiatalokat. Majd ők maguk is táncba kezdtek. A falu idős asszonyai falat és sötétséget is átszúró tekintetekkel figyelték, hogy ki-kivel táncolt. Hogy néz a partnerére táncközben. Ebből messzemenő következtetéseket vontak le, és adtak később tanácsot a lánynak vagy fiúnak. Például ilyet:

– Nagyon jóravaló lány az a Rózsi! Vagy: – Nagyon egy semmirekellő legény az a Pesta! Meg aztán hitvány is. Úgy, hogy messzire került azt a részeges disznót! – adta tanácsát Mari nene, Borcsa nene, Panni nene, Ilona nene, Rozi nene – meg az összes többi nenék.

A gyerekek sem bámultak hiába a kapu előtt. Két fehér köténYes asszony jött ki az udvarból. Kezükben egy hatalmas vajling (nagytál) telis-tele kaláccsal. Egyik az egyik fülét fogta, másik a másik fülét. A szabad kezükkel pedig a nézelődők között a kalácsot osztogatták. A köszöntőkalács illata terjengett körülöttük. A gyerekek szájában megindult a nyálelválasztás és mohón kaptak a feléjük nyújtott kalácsok után. A kis Pityukának most szerencséje volt, mert neki is jutott az osztogatásra szánt kalácsokból. Így amikor hazament, nem kellett anyja kérdő szavára lehangolóan válaszolni, mint egy korábbi lagziban.

– Kaptál-e kalácsot édes kisfiam?

– Jancsika nem kapott, de én majdnem! – ebből bizony nem sok morzsát lehetett elhullatni, mert a majdnem egyenlő a nemmel.

Most szerencsésebb volt, és mohón látott neki a kalács falatozásának, nehogy egy éhes nagy kamasz fiú kikapja kezéből. A száját is megnyalta a finom kalács után, és már arra gondolt, ha anyja megkérdezi:

– Kaptál-e kalácsot kisfiam?

– Kaptam bizony, olyan finomat, amit kakastejjel sütöttek.

A kéregetők is megérezték, hogy most van itt az ideje annak, hogy edényeiket megtöltve vigyék haza. A két fehérkötényes asszonynak odaadták edényeiket, akik

elvitték és megtöltve visszahozták. Busa kedvére teleehette magát. Igaz, ő megdolgozott érte, mert lagzi előtt fát hasogatott azért, hogy a vőfélyi bokrétát és szalagot megkapja az ételek, italok mellé. A vőlegény és menyasszony – az ifjú pár – is kijött a táncolók közé, és a táncot járták. Nem sokáig táncolhattak együtt, mert a menyasszonyt mindenki táncra kérte, pedig még messze volt a menyasszonytánc. Addig viszont pénz nélkül táncra lehetett kérni. Benő közeledett határozott céllal az ifjú ara felé. Azt a gátlását, hogy ő valójában nem is hivatalos, már az elfogyasztott bor végén elfelejttette vele. Jenő aggódva figyelte Benőt, akinek a bátorsága a kelleténél nagyobb méreteket öltött. Rettegve gondolt arra, hogy Benő egyre növekvő alkolholbátorsága miatt lebukhatnak, ezért éberen figyelte az eseményeket.

– Szabad egy táncra? – hajolt meg Benő az ifjú ara előtt, és félő volt, hogy a hajlásból nem sikerül egyenesbe jönnie.

– Tessék! – Engedte át a táncot az egyik legény.

Benő olyan táncot járt, amit már a bor irányított. Lépései esetlenek és bizonytalanok volt.

– Ez a hülye még lebuktat! – mormolta magában Jenő és a kialakult helyzetnek megfelelően gyors döntést hozott.

– Szabad lesz? – hajolt meg a menyasszony előtt, Benő megdöbbenésére.

– Szabad! – mondta Benő, mert mást nem igen mondhatott.

Elfogadta mindig, hogy Jenőé az irányító szerep, és most sejtette, hogy barátja valamit akar, de azt nem sejtette, a lagzi számukra befejeződött. Pedig milyen örömmel táncolt a szomolyai lányokkal a rezesbanda zenéje mellett. Mindegy volt, hogy csárdást, keringőt, vagy tangót zenéltek. Jenőtől rövidesen lekérték a menyasszonyt. Az első dolga, hogy Benőt felkutatta és kemény szavakkal illette.

– Észnél vagy Te mond? Félrészegen felkéred táncra a menyasszonyt, és úgy táncolsz vele, hogy összesúgnak mögötted az emberek! Gyere azonnal utánam! – beszélt hozzá úgy, hogy senki meg ne értse azt.

Pár perc múlva elhagyták a lagzi területét, bokrétáikat eldobálva felszívódtak az éjszakában. Végül is örültek, hogy nem a más akaratából, hanem saját akaratukból, lebukás nélkül, épen távozhattak Szomolyáról.

A zenészek több hallgató nótába kezdtek, a vendégsereg énekelte. Eközben a tánc szünetelt. Ezeket a nótákat a menyasszony bátyja kérte, akinek nem csak a szerelme volt reménytelen, de be is sorozták katonának és a behívóparancsot várhatta.

„Édesanyám kössön kendőt, selymet a fejére,
Menjen el a legszebb lányhoz a falu szélére,
Mondja meg a legszebb lánynak el akarom venni,
Kérdezze meg akar-e a feleségem lenni.
Édesfiam azt a kislányt verd ki a fejedből,
Nem érdemli, hogy szeressed szívedből, lelkedből,
A minap is azt üzente, gazdagabb is kérte,

De amikor édesanyám, majd meghalok érte.”
„Itt hagyom a falutokat nem sokára,
Elmegyek én titőletek messze tájra,
Te sem vethetsz a szememre,
Egyéb hibát, nagyobb vétket,
Csak annyit, hogy szerettelek nagyon Téged”.

„Amikor az édesanyám imakönyvét utoljára kérte,
Megköszöntem a jóságát, ágya mellett leborultam térdre,
Megfogadtam néki, esküt tettem rája,
Rendes ember lesz belőlem, akkor is, ha két szemét lezárja.
Aztán jött egy gonosz kislány, ki csókjával belevitt a bűnbe,
Megtanultam az éjszakát átmulatni cigány zenéjére,
Esküszegő lettem, szép kislány bolondja,
Így jár, aki éjjel mulat, nappal meg a miatyánkot mondja!”

Az idősebb férfiak katona élményeiket mesélték egymásnak. János sógor erősen gesztikulálva magyarázta vitézségének egy-egy epizódját. Minél több pohárral hajtott föl a „garatra”, annál több hősiesség jutott eszébe. Izidor sógor csak ámult történetei hallatán.

– Hej Izidor sógor, az volt ám a cudar világ. Az oroszok úgy özönlöttek a hegyoldalon lefelé, mint a megbolygatott hangyafészekből a hangyák. A hadnagy úr kétségbeesetten fordult felém:

– János közlegény mit csináljunk? – kérdezte tőlem ebben a kilátástalan helyzetben.

Sodortam vagy kettőt-hármat a bajszomon, majd elé álltam:

– Sose aggódjon Hadnagy úr, majd én ellátom a bajukat.

No, ezzel fogtam a géppuskát és bele állítottam egy gödörbe. Mellé feküdtem úgy, hogy az oroszokkal szembe nézzek, és a géppuska csövét rájuk irányítottam. De az oroszok csak gyöttek-gyöttek felénk, már lassacskán kezet is foghattam volna egyik-másikkal, olyan közel engedtem magunkhoz. Komám uram – aki szintén jelen volt – ideges rángásaival jelezte, hogy nagyon is oda figyel erre a kezdődő szörnyű csatajelentre. Az egykori János közlegény ezt észre is vette, ezért Izidor sógortól kissé elfordulva, Komám uram ámuló nyitott szájába mondva folytatta az egykori csatajelenet elbeszélését.

– Szóval, ahogyan gyöttek-gyöttek, ezer meg ezer torokból kiabálták: Hurrá, Hurrá!

– Hű a mindenségit! ennek már fele sem tréfa – mondtam magamban, amikor kiabálásukra majd meg süketültem.

Hidd el Testvér, még most is borzadva gondolok rá éjjelente, amikor nem alszom. De nem volt ott idő a sok gondolkodásra, ezért a géppuskám kattogását azon nyomban elindítottam. Hulltak az oroszok, mint ősszel a legyek. A Hadnagy úr csak ámult, ahogyan kaszáltam őket a golyózáporral. Kiabálta felém, hogy ezért kitüntetés lesz.

Én meg visszakiabáltam, hogy először le kell lőni, és majd azután beszélhetünk a dologról, és lőttem tovább. Már a Dunát el lehetett volna fogni a sok ruszkival, amit lelőttem. Észre is vették, hogy soraik nagyon megcsappantak és abba hagyták a „hurrá-hurrá" kiabálást, majd mindenüket hátrahagyva megfutamodtak. Komám uram szája tátva maradt, János közlegény meg csak bizonygatta:

– Bizony így volt ez Testvér. Innen ne menjek el, ha nem igaz. Persze eszeágában sem volt innen elmenni, ahol ilyen jó borral kínálják a vendéget, és még el is hiszik amit mond.

Komám uram, amikor a rémséges történet kábulatából észhez tért, János közlegényhez szólt:

– Testvér! Mennyi ideig voltál katona?

– Két hónapig! Azaz egy nap híján két hónap – válaszolta János közlegény. Ekkorára a hallgatóság felszaporodott, és többen kételkedve hallgatták János testvért, majd egyikük megjegyezte:

– Én három évig voltam katona, mégsem tudtam ilyen „hősiességet" végrehajtani „Testvér"! – mondta János közlegény szeme közé nézve.

Erre többen is mosolyogva néztek János közlegényre, aki fogta poharát és három asztallal odább ült.

Marcsa nene – a főzőasszony – igen jó kedvében volt már. A kakas okozta fájdalmat enyhítendő, gyakran nézett az üveg fenekére. Most már tehette, mert az ő főzőtudományára már nem volt szükség, tovább – a mai napon – nem kellett főznie. Így annak a veszélye, hogy elsózza az ételt, nem állt fent ezen a napon. Megtalálta a Rozi nene által előle eldugott italt is, meg aztán a kulcsárhoz is gyakran bejárt egy-egy kupicára. Ezért nagy kedvet érzett ahhoz, hogy summás életéből felidézzen egyetmást.

– Bizony, mikor én tizennégy éves voltam, már summásnak kellett elszegődnöm az uradalomba. Hat hónapra kaptam három mázsa búzát. Ennyi volt a bérem. Meg az a kis semmi lötty, amit enni adtak a búza mellé fizetségül. Egyik nap bab, a másik nap bab, a harmadik nap szintén bab. Néha egy kis paprikás krumpli. Nem úgy volt akkor a fiatalok élete, mint most. Mert most csak a muzi érdekli őket, meg az a sok heje-huja.

– Nem is tudom, hogy élnek meg, ha már az öregek nem dolgoznak! – mondta ki lesújtó véleményét a mai fiatalságra.

– Látástól-vakulásig dolgoztunk. A Nap már a határban virradt ránk, és még este ott is hagyott bennünket. Most meg az olyan idős lányoknak, mint én voltam, már a legényeken jár az eszük. El is pusztul ez a romlott világ nem sokára! – jósolta meg a közelgő világvégét, ami már a kertek alatt jár szerinte.

A lányok, és legények mindezt hallva, kuncogni kezdtek Marcsa neve varas orral „díszített" teste mögött. Ő már nem volt olyan állapotban, hogy ebből bármit is észrevegyen. Képzelete visszavitte a múltba, ahol az ő fiatalsága észrevétlen illant el. Nem csoda, ha irigykedve nézett időskorának arra a fiatalságára, akiknek valamivel

könnyebben telt fiatal életük. Marcsa nene a rezesbanda felé indult lépteivel, hogy felkérje őket a summás nótájának elzenélésére, amit ő eldalolni kívánt. A zenekar nem kérette magát és apró fúvásokkal kereste a megfelelő hangot a nóta indításához. Megérdemelte Marcsa nene, mert mégiscsak finom vacsorát – és persze korábban – ebédet főzött, amit a rezesbandások is jóízűen fogyasztottak el.

Marcsa nene a torkát köszörülte, így készülődött a nótához, amit a zenekar elkezdett:

„Intéző úr kiáll az eresz alá,
Onnan nézi, hogy a summás mit csinál,
Dolgozik-e, vagy csak lopja a napot,
Megérdemli-e a savanyú babot.
Intéző úr, Isten verje meg magát,
Egye meg már maga a többi babját,
Vagy egye meg, vagy adja a kutyának,
Ne annak a szegény, dolgos summásnak.”

A nóta végére sok idős ember is bekapcsolódott a dalolásba, hiszen ők is summások voltak valamikor. Némelyikük elérzékenyülve, egy-egy könnycseppet törölt ki a szeme sarkából. A zenekar tudta, hogy a lagziba inkább örülni kell, mint szomorkodni, ezért a fiatalok kívánságát is teljesíteni kell, akik nem a summás életet kívánták felidézni. Vidámabb nótákba kezdtek:

„Szomolyai dombtetőn integet a szeretőm,
Selyemkendőt lobogtat, engem oda csalogat.
Hernád vize de széles, a babám csókja de édes,
Egyet kaptam belőle, szerelmes lettem tőle.”

„Ennek a kislánynak dombon van a háza,
Sugár jegenyefa van az udvarában,
Sugár jegenyefa földre lehajlik az ága,
Ennek a szép szőke lánynak én leszek a párja.”

„Kiskút, kerekeskút van az udvarunkban,
De szép szőke kislány van a szomszédunkban,
Csalfa szemeimet rá sem merem vetni,
Fiatal az édesanyja azt is kell szeretni.”

„Házunk előtt kedves édesanyám van egy magas eperfa,
Alá állok kedves édesanyám, hogy ne ázzak alatta,
Csipkés annak a levele, jaj de jószagú,
Egy legényért a mostani babámért sose leszek szomorú.”

A lagzi hangulatának sokkal jobban megfeleltek ezek a vidámabb nóták, amit a fiatalok énekeltek a rezesbanda kíséretével. De a zene és az ital mindenkiből más-más érzéseket hozott felszínre, amik más esetekben talán rejtve maradtak volna. A „bú-felejtő" bor nem mindenkinél felejtette a bút. Volt aki könnyezett, volt aki nevetett, de volt aki kötekedővé vált, és az élő fába is belekötött. Haragos Karcsi az utóbbiakhoz tartott. Kis ember lévén mindenkibe belekötött, bár mindig meg is verték emiatt. Ő ezekből nem tanult semmit, és valami ürügyet igyekezett keresni a verekedéshez. A reménytelen szerelem az egyik legjobb kifogás, hogy valakire haragudjon. Már régóta reménytelenül szerette Bárány Etát, de mit ad az Isten, ő meg a Máté Jóskát szerette újabban. A szeretett lányt most is ez a bitang táncoltatta, és nagyon bazsalyogtak egymásra. Neki meg idegrángások rángatták azt a kezét, amelyikben a bugylibicskája még becsukva lapult. A keze pedig a zsebében türelmetlenül várt gazdája agytekervényeinek parancsára.

A zenekar most a következőt játszotta:

„Mondd, mért szeretsz Te mást és én csak Téged?
Mért másnak örülsz mikor én Néked?
Ha mellém sorolt egyszer már az élet,
Én nem engedlek oly könnyen el.
Mondd, miért adtál reményt és oly sok álmot,
Ha mástól várod a boldogságot,
Mondd mért fogadtad el szerelmes szívem,
S ha elfogadtad, hát mért dobtad el?
Már az első pillanatban megmondhattad volna,
Szólhattál volna, hogy ne kezdjük el,
De Te táncba vittél lágyan átkarolva,
Hozzám hajolva, hazudtad el,
Hogy nem szeretsz Te mást enyém a szíved,
Lásd kis búcsúlevél lett az ígéret,
De én ezt a kis levelet most összetépem,
Ha így akartad is, nekem csak fáj"

De még mennyire! Nem akart tudomást venni erről az új helyzetről. Dühösen állt meg a táncoló pár előtt, és haragosan szólt Máté Jóskához, aki még jobban ölelte magához a lányt.

– Ne olyan hevesen édeskomám, mert megégeted magad! – mondta és bugylibicskáját még erősebben szorongatta a zsebében.

– Szabad egy táncra? – szólt Etához, aki ijedtében még jobban hozzásimult táncosához, és a szíve is hevesebben vert már. Nagyon jól ismerte ő már Haragos Karcsit, és sejtette, miért van a keze a zsebében, de tudta azt is, hogy bent a lagziban nem mer verekedni.

– Nem táncolok veled! Máskor se, most meg részeg is vagy! – válaszolta a lány.

De Karcsi nem akart tágítani. Ezért Jóska szólt rá keményen:

– Nem hallottad mit mondott Eta?

– Te csak ne pofázz, mert rögtön ellátom a bajod! – válaszolta kihívóan, majd az utca felé intett:

– Gyere ki ha mersz! – sziszegte mindenre elszántan, és a szeme villámokat szórt.

Bizony az nagy szégyen lett volna, ha nem ment volna ki, erre a nyílt kihívásra. Félni nem félt, így hát intett neki, hogy mehetnek.

– Jaj-jaj vigyázz, mert bicska van nála! – sikoltotta a lány, és elkapta a legény kezét, hogy ne engedje őt bele ebbe a nagy veszedelembe.

De az kitépte magát a lány szorító ujjai közül és mindenre elszántan követte kihívóját. A lagzi rögtön olyan lett, mint a felbolygatott méhkas. A rezesbanda elcsendesedett. Csak az idősasszonyok sikoltoztak egyre hangosabban.

– Jaj, csináljatok valamit, mert megölik egymást! Pedig attól még igazán messze jártak. Különben sem kellett Máté Jóskát félteni, aki egy fejjel magasabb volt Haragos Karcsinál és erősebb is volt nála.

A nagy sikongások kíséretében az utcára értek, ahol a kíváncsi tömegtől csak a sötétség volt nagyobb. Annyit azonban látni lehetett, hogy egy bicska pengéje villan az utcalámpa gyér fényénél és tulajdonosa az utca árkában találja magát. Onnan feltápászkodva futásnak ered és kiabálni kezd tisztes távolból:

– Megállj! Megállj Máté Jóska, csak gyere a házunk felé, de megkeserülöd.

Még távolból is hallani lehetett elkeseredett kiáltozását, de ha már mást nem tudott csinálni, akkor legalább kiáltozott. Az is valami. Máté Jóska a kíváncsi tömeg élén visszament a lagziba, hogy ott folytassa a táncot, ahol elébb abbahagyta. Még egy darabig derültek a történteken, aztán minden folytatódott tovább, mint annak előtte:

„Kiskertemben tulipánt ültettem,
Este-reggel könnyeimmel öntöztem,
Lehullott a tulipántnak rezgő levele,
Babám karján aludtam el az este.
Este-este szerelmes szombat este,
Szerelmes legény volt nálam az este,
Szerelmes legény volt nálam, sej-haj az este,
Még szerelmesebb lesz vasárnap este.
Jaj Istenem minek is teremtettél,
Ha számomra szeretőt nem rendeltél,
Egész életemen át csak egyet adtál,
Attól is de hamar elválasztottál.
Édesanyám mért szültél a világra?
Vettél volna a zavaros Tiszába,
Tisza vize vitt volna a széles Dunába,

Hogy ne lettem volna senki megunt babája.”
„Haragszik az édesanyám,
Mért járok a lányok után,
Ne haragudj édesanyám,
Te hozzád is járt az apám,
Néha napján, vasárnapján, amikor még kislány voltál.”

„Csak-csak, csak az esik nékem keservesen,
Büszkén jár előttem a kedvesem,
Olyan büszkén mintha sosem látott volna,
Mintha a szeretője sosem lettem volna.”

„A faluban nincs több kislány csak kettő, csak kettő,
Az egyiket elszerette a jegyző, a jegyző,
A másik meg a kapuban neveti, neveti,
Hogy őt meg a segédjegyző szereti, szereti.
Kiültek a vénasszonyok a padra, a padra,
Isten tudja miről folyik a pletyka, a pletyka,
Nem kérem én a jó Istent csak arra, csak arra,
Ragassza le valamennyit a padra, a kispadra.”

Ennél az utolsó nótánál az öregasszonyok fel-fel álltak az ülésről, hogy nehogy odaragadjanak a „kispadra”. A lányok és a fiatalasszonyok nem bánták volna, ha még a nyelvük is beragadna esetenként. Mivel ők már ritkán táncoltak, ezért inkább a nyelvüket használták lábuk helyett. De azt annál serényebben. Panni nenének csak az orra látszott ki a fejét beborító fekete kendőjéből. Időnként jobbra-balra fordította fejét, hogy a pletyka számára valami jó csemegét találjon. S ha talált, akkor nem hasogatott tovább a hátába, de a lábából is kiállt a köszvény. A pletykánál – ezekre a betegségekre – jobb gyógyszer ez idő tájt még nem volt ismeretes. Jobb oldalán Rozál nene ült. De csak azért, mert a pletykához ennyi személyre feltétlenül szükség volt. Ő is, hasonlóan Panni nenéhez, jobbra-balra csavargatta fejét, hogy nem lát-e valami olyan dolgot, amivel végre a pletykát elkezdheti. Ő róla az a hír járta, hogy nem is hall és nem is lát rendesen. De volt, aki azt mondta, hogy ezt csak azért csinálja, hogy másokat megtévesszen és így sokkal több dolgot hall meg, mint más asszony. Most Panni nenét lökte oldalba:

– Nézd csak a szégyenteleneket, hogy nem sül le a pofájukról a bőr! – bökött fejével oda, ahol Csámborgó Olga táncolt Pengő Imrével.

A tangó zenéjére magához húzta a fiatalasszonyt, aki engedelmeskedett önkéntelenül is a férfi akaratának. Ölelő karjaiban elfelejtett minden bánatot. Még azt is, hogy élete párja ebben a pillanatban is az ötliteres üveget emelgeti szájához és kortyolgat. De ezt nem csak lagziban csinálja, hanem máskor is. Így ha ő egy kis ölelésre vágyik,

akkor mástól kell elfogadnia. Arca lángba borult, amikor Imre felkérte táncra. Hiszen úgy vágyott már egy kis ölelésre, egy kis titkos együttlétre. Ezer és ezer veszély leselkedett, hogy egyszer lebuknak és vége lesz a titkos találkáknak. Most is érezte, hogy szúrós szemek, vizsla tekintetekkel figyelik minden mozdulatukat. Érezte, látszik rajta, hogy nincs ellenére a tánc, az ölelés. Ezt nem lehetett eltitkolni a kíváncsi tekintetek elől. A pletykás öregasszony elől pedig főképpen nem. Panni nene egy fejbólintással jelezte, mindent lát. Majd közelebb hajolt Rozál nenéhez és úgy súgta „süket" fülébe:

– „Csak ne mondd senkinek, én még többet is tudok a szégyentelenekről."

Ekkor elkezdte sorolni az összes megtörtént és meg nem történt dolgot a táncoló párról. Mindent amit tudott, még azt is, amit nem. Majd a végén csak annyit mondott:

– Tudod, én nem vagyok pletykás, hiszen ismersz –, mondta, ahogyan máskor is minden esetben ezt elmondta már, majd nyomatékosan újra felkérte Rozál nenét:

– Csak arra kérlek, ne mondd senkinek!

– Dehogy mondom! Nem vagyok én olyan! Ha kell, a szentlélekre is megesküszöm, hogy én tőlem senki nem tudja meg.

Rozál nene – mivel nem esküdött meg a szentlélekre – még aznap tovább mondott mindent. Természetesen ő is felkérte azt, akinek elmondta:

– De nehogy elmondd valakinek! Valószínűleg azért mondta el, mert a „titok" szétrobbantotta volna. Ezt a bajt meg senkinek sem kívánhatjuk.

A szerelmespár nem törődött a vénasszonyok összesúgásaival és még jobban összebújva táncolt tovább. Nem bánták már ők, ha az ég leszakad is, csak úgy szakadjon le, hogy őket összebújva találja. Nagyobb baj az volt, hogy a férjuram ennyi ivás után még mindig nem dűlt el, mint a krumpliszsák. Pengő Imre aggodalmasan figyelte lyuksógorát, akinek most nem igen ártott meg a bor. A kulcsárt gyanúsította, hogy az elvizezi a bort. Mert ennyi bornak már zsibbasztani kellene, és most alig van hatása sógorára. Szerelme pedig egyre gerjedt az asszony iránt, de hát józan férjtől nem lehet az asszonyt ellopni. Mikor a zene leállt és a tánc is, már ezer kínt érzett be nem teljesülő vágya miatt. Ezért fogta a pálinkás butykost és oda ment lyuksógorához:

– Béla sógor, igyunk már egy kis kupicával! Még az este nem is ittunk együtt. Tán haragszol? – kérdezte mesterkélt aggodalommal „sógorát"

– Nem haragszok én sógor, csak azon gondolkodom, hogy mitől, vagy kitől vagyunk mi ketten sógorok? – kérdezte bambán.

– Ejnye sógor, még ennyit sem tudsz? – mondta sértődötten és sorolni kezdte:

– Szóval, keresztanyám sógorának az apja, a Te apósod anyjának a komája.

Ez olyan bonyolultan hangzott, hogy nem volt érdemes tovább feszegetni ezt a kérdést, ezért megegyeztek abban, hogy ők igenis sógorok. Ha pedig már a sógorság így bebizonyítódott, akkor arra inni kell. Imre azonban a kupica tartalmát óvatosan a háta mögé öntötte többször is. Béla sógor pedig minden esetben felhörpintette, és csettintett utána egyet a nyelvével. A hatás hamarosan jelentkezett. Béla sógor lábai elnehezedtek, szemei keresztbe álltak, és egyensúlyi zavarokkal küszködött. Bizony támogatásra szorult. Egyik oldalán az élete párja, a másik oldalon lyuksó-

gora támogatta a hazafelé vezető úton. Ejnye-bejnye, ez a Béla megint felöntött a garatra, bökte oldalba Rozál nene Panni nenét és intett az imbolygó másfél pár után. Neki ez már több volt, mint gyanús. Szeretett volna már ő is valami bizonyosságot tudni a táncolást megszakítókról, de Panni nenéhez képest ő még semmi perdöntőt nem tudott, csak sejtései voltak. Hiába figyelte a párjukat folyton csaló szerelmeseket, megfigyelése eredménytelen maradt. Az elmúlt héten is hiába állt feszült figyelésben a résnyire nyitott kiskapu mögött, mert a fiatalok, amikor a kapu előtt találkoztak, még a fejüket is elfordították egymásról. Fülelt, fülelt, amikor ezek köszöntötték egymást. A szerelmesek hallották, amikor nyílt Rozál nene kiskapuja, és ekkor egymásra nem nézve halkan súgták:

– Majd este!

Ilyen köszönés után Rozál nene most sem tudott meg semmit. Ezért olyan dühös lett, hogy epeköve megmozdult és görcsölni kezdett irgalmatlanul.

– Hogy a nyavalya álljon belétek! – sziszegte két foga közül és becsapta a kiskaput, hogy az eresz alatt meghúzódó verebek nagy csiripelés mellett hagyták el fészkelőhelyüket.

Irigykedett a fiatal párra. Mert bizony szeretett volna Csámborgó Olga bőrében lenni, amikor néha még bizsergett a vére. De az öregember az ő bizsergésére már nem figyelt oda. Inkább a folyton füstölő pipáját tömködte egy-két pohár bor mellett. De ha még élete párja bizsergésére oda figyelt volna is, nem tudott volna vele mit kezdeni. Így aztán más élvezet nem lévén, a nyelvének izomzatát egy kis pletykával tornáztatta Rozál nene. Ha tehette, ezt el nem mulasztotta volna soha. Attól még nem múlik el a lagzi, hogy három vendég elmegy. Legfeljebb annyival kevesebben maradnak. Az öregasszonyoknak pedig újabb szerelmeseket kell kiválasztani, nehogy a pletyka csorbát szenvedjen.

A zene továbbra is szólt. Azok a vendégek, akik a jó nótákra figyeltek és táncoltak, továbbra is kellemesen töltötték idejüket a lagziban. Táncolt mindenki, még az idősebbek is táncra perdültek. Csak egy-két málészájú legény támogatta a ház falát úgy, mintha az anélkül kidőlne. Az ácsorgó pár nélküli lányok egy darabig még sóvárogva figyeltek feléjük, majd egymással kezdték el a táncot. Mert az ilyen jó zenére csak táncolni lehetett, de ácsorogni nem.

„Nem vagy legény Berci,
Nem mersz hozzánk járni,
Apád-anyád előtt,
Rozi nenéd előtt,
Nem mersz megcsókolni.
Mert ha legény volnál Berci
Hozzánk is eljárnál Berci,
Apád-anyád előtt,
Rozi nenéd előtt

Száz pár csókot adnál.”
„Látod-e babám, látod-e babám
Amott azt a nagy hegyet,
Míg az ott lesz, míg az ott lesz
Én a Tied nem leszek,
Aztat a hegyet a zsebkendőmnek
A négy sarkában is elhordom,
De mégis csak a Tied, mégis csak aTied
Leszek csárdás galambom.”

„Van egy nóta nem dalolja senki,
Elfelejtett, kopott kis regény,
Barna kislány fekete szemébe,
Szerelmes lett egy szőke legény.
Nyári est húzza halkan, csendben,
Egy muskátlis kisablak alatt,
Sírt a kislány, zokogott a lelke,
S kacagott egy legény ez alatt.
Szállj, szállj szerenád,
Egy holdvilágos éjen át,
Barna kislány azt zokogja,
Ablakában nem szól többé szerenád!”

„Falu szélén faragnak az ácsok,
Ide hallik a kopácsolások,
Eriggy lányom kérdezt meg az ácsot,
Egy pár csókért adnak-e forgácsot.
Édesanyám hamisak az ácsok,
Szoknyám alá hányják a forgácsot,
Kilenc csókot ígértem már érte,
Tizediket ráadásul kérte.”

Komámuram megelégelte már azt, hogy az ő nótája még eddig nem hangzott el. Mint fővendég, közeledett a rezes banda felé, hogy az ő nótája is sorra kerüljön. Előtte azonban megölelte komámasszonyt, amiből az tudhatta, hogy most az ő nótájuk következik:

„Lenn a délibábos Hortobágyon,
Megakadt a szemem egy kis lányon,
Hullámzott a göndör haja a sötétbe,
Mikor belenéztem a szemébe.
El is megyek hozzá, meg is kérem,

Legyen az én drága feleségem,
Boldogságom tudom nála megtalálom,
Lenn a délibábos Hortobágyon.”

Komám uram hol jobbra, hol pedig balra forgatta komámasszonyt, míg a zenekar az ő nótájukat játszotta. A játszmát megismételtette egy újabb ráadással. A táncközben öblös hangjával énekelte a nótát. Bizony régen volt már az az idő, amikor ő ezt az asszonyt, mint göndörhajú kislányt hozta az Alföldről. Ő kőfaragó volt. Sok sírkeresztet és sok lépcsőt faragott életében. Ezekből sokat elvitt az Alföldre, hogy ott pénzért vagy terményért eladja. Egy ilyen út során ismerte meg azt a göndörhajú kislányt, akihez sokat vissza-vissza járt. Majd végül magával hozta Szomolyára. Az Alföldi lányok szívesen jöttek férjhez Szomolyára. Még szívesebben, ha valakinek ilyen mestersége és hozzá még kőbányája is volt. Az alföldi legények is örömmel házasodtak innen. Hiszen több leánynak volt itt bányája, cseresznyése, szőlője, ami jó megélhetést biztosított. Csak a dombokat, hegyeket nehezen szokták meg, melyeken a járás nehezebb volt, mint a régi otthonukban az Alföldön. Ekkor tájt volt szokás mondani: „Az alföldi ló nehezen megyen a hegyre”. Meg persze az alföldi ember is. Nem beszélve ha hátára felkötötték a Métyi-hegyen a húsz kilogrammos hátit tele cseresznyével. No persze, ha valaki Szomolyára házasodott, előbb-utóbb felkerült hátára a cseresznyével teli háti. Ha szerencséje volt, akkor a közelebbi cseresznyéstől kellett cipelni, ha nem, akkor messzebbről. Szomolyán viszont sok cseresznyét ehetett, míg az Alföldön nem. A sok cseresznyeevés után nem ártott ha közel volt az erdő, mert nem volt közömbös, hogy idejében eléri-e a megkönnyebbülés helyét. Mert ha nem érte el, akkor baleset történt még józanul is. Ezt a veszélyt vállalni kellett, ha valaki a messze földön is ismert szomolyai cseresznyéből úgy istenigazában be lakni kívánt. Cseresznyeszedés közben hangzottak a dombok a cseresznyeszedők nótáitól. Erre akart most komámasszony emlékezni és fúvatta el a zenekarral, hogy fiatalságára visszaemlékezzen:

„Érig a ropogós cseresznye,
Viszek a babámnak belőle,
Viszek a babámnak sej-haj belőle,
Ha beteg gyógyuljon meg tőle.”
„Már minálunk babám, már minálunk babám,
Az jött a szokásba,
Nem szedik a meggyet, nem szedik a meggyet,
Fedeles kosárba,
Fel megy a legény a fára,
A meggyfa tetejére,
Lerázza a meggyet,
Te meg babám szeggyed,
A rózsás kötényedbe.”

– Sej-haj, csuhaj, kiabálták a legények a nóta után.

Bár Szomolyán – és máshol sem – nem rázták a meggyet, mégis így dalolták. Ez a lagzi legjobb alkalom arra, hogy a nótáját a vendég elfúvassa és vele együtt más is eldalolja. Izidor sógor is most látta legmegfelelőbbnek az időt, hogy nótáját elfúvassa. Az ő nótája keserű emlékekből fakad. A háború után öt évig volt hadifogoly Szibériában. Legyengülve, csont és bőr soványan tért haza. Sokáig nem hallottak felőle semmit, és ő sem az otthon maradottakról. Amikor végre hazajöhetett, menyasszonyát, mint asszonyt látta viszont. A fiatalasszony egy kisgyerek kezét fogta, mely akár az ő gyereke is lehetett volna, de nem az volt. Nem győzte várni menyasszonya és az első kérőnek kezét nyújtotta. Igaz, nem szerelemből, de hát bizonytalanul várni még rosszabb és – még ha szerelem nélkül is – a feléje nyújtó kezet elfogadta. Végül jó ember, gyerekének jó apja ez a másik férfi és ez a múló szerelemnél fontosabb. Izidor sógor nem haragudott menyasszonyára, mert az öt év az öt év, de ha tehette, a nótáját elfúvatta:

„Harangoznak a mi kis falunkban,
Édesanyám menjen a templomba,
Imádkozzon, a jó Istent kérje,
Hogy a fiát semmi baj ne érje,
Idekint az orosz határ szélen.
Csak még egyszer haza tudnék menni,
Nem kell nékem, a világon semmi,
Csak még egyszer lehetnék Te nálad,
Párnám lenne a Te selymes vállad,
Haza segít tudom nem sokára
Megláthatjuk egymást valahára.
Mikor haza segített az Isten,
Olyan kihalt, olyan árva minden,
Az hagyott el, akit úgy imádtam,
Aki után mindig haza vágytam,
Jobb lett volna messze idegenben,
Odakint az orosz határ szélen.”

Izidor sógor a nóta végeztével kitörölte szeme sarkából a könnyet, ami ennyi év után még mindig kibuggyant, mint az egykori bánat. Majd töltött egy pohár bort magának, és felhajtotta saját vigasztalására. Sokan voltak, akik nála is rosszabbul jártak, mert súlyos betegen, vagy megcsonkulva jöttek vissza a háborúból. Sokan pedig soha nem értek haza. Itthon az árvák, özvegyek előtt meg-megcsillant a remény egy-egy hír hallatán, de remény csak remény maradt. A fiatalok részvéttel hallgatták Izidor sógor hallgató nótáját, és ez idő alatt tüdejüket teleszívták az őszi éjszaka friss levegőjéből. Most, hogy erőt gyűjtöttek, kezdődhetett ismét a tánc, mert a zenekar újabb nótába kezdett, amit dalolni és táncolni kezdtek.

„Nem adlak másnak,
Nekem rendelt az élet,
Nem adlak másnak
Ha kell harcolok érted,
Ha néha lenne még
Köztünk bármikor is ellentét
Sorsunk összehoz,
Nem is tépi semmi szét.
Én félre dobtam,
Látod a büszkeségem,
Haragszom Rád,
Minek is jártam véled?
Mert így az élet
Olyan nagyszerű és szép lesz,
És a Föld kerekén,
Senkinek nem adlak én,
De, senkinek nem adlak én".

A zenekartól távolabb táncolt Ildikó az újdonsült táncosával, Gyurival. Végül is a lánynak azzal kell táncolnia, aki őt táncra kéri. Hosszú szőke haja lágy, vastag fontokban, fehér pántlikával bekötve a háta közepéig ért. A sátor lámpáinak fénye még fokozta dús hajfonatainak aranyló szőkeségét. A tánctól, és szerelemtől piruló arca olyan volt, mint egy porcelán babáé, amelyből csodálatos szempár igéző, kék fényeket sugárzott a legények felé. A szép hangján énekelte a dalt, és táncolt mint egy tündér. A legények kézről-kézre adták táncközben és bolondultak érte, és egyetlen érintéséért. A dal, melyet énekelt, nem a jelenlegi táncosának volt címezve. Időnként észrevétlen figyelt a nagysátor másik sarkába, ahol az a legény táncolt, akinek titokban küldte ezt a dalt. A legénynek tetszett a lány és az, hogy ilyen szép lány nem közömbös iránta. Amikor tehette, felkérte, de hamar lekérték a lányt. Remélte, hogy az ő lagzijukban is szól majd a zene, a dal, és akkor már valóban nem adja másnak.

A mulatozással telik csak igazán az idő. Már jó pár órája annak, hogy a Nagyvölgy-tető mögött lebukott a napkorongja. Közel járt az éjfél. A vendégek mintha megfogytak volna, de ez csak a látszat volt. Valójában a menyasszonyosház vendégei szivárogtak ki észrevétlen a kapun, és mentek a menyasszonyosházhoz. Ők készültek fel a hérészre. Ez a jelenet az, amikor nagy zenebona mellett, sok süteménnyel, itallal, pénzzel érkeznek majd vissza a vőlegényesházhoz, hogy a menyasszonytáncot eltáncolják. Így aztán a menyasszonyból már menyecske lesz – ifjú asszony! Azok a vendégek, akik maradtak, továbbra is jó hangulatban mulattak. Pál sógor és Gábor sógor egymást kínálgatták az itallal. Velük egy asztalnál ült Lojzi sógor is. Ő is megitta a magáét, azonban nála még a bor sem változtatta ki a mulatással járó örömet. Igazi elkeseredett ember volt. Ha tehette, igyekezett másnak is kedvét szegni. Nem volt elégedett semmivel, csak a rosszat emlegette. Valószínű, hogy csak titok-

ban örült, nehogy más is kérjen az öröméből. Legnagyobb öröme az volt, ha kitűnő színészi alakítással úgy eljátszhatta a szerencsétlen embert, hogy azt el is hitték neki.

– Mondjátok meg sógorok, miért ver engem az Isten? – kezdte bánatosan. Megvettem a földet a Vaslápánál és a kukoricát az évben elverte a jég. A Burbolya földet amikor megvettem, bevetettem búzával, de az aszály tönkretette. Amikor a Gyepi gyümölcsösben megvettem a cseresznyést, akkor meg a vihar lehasogatta a fák ágait.

Gábor sógor már nem bírta tovább Lojzi sógor síralmait, ezért közbe vágott:

– Ejnye sógor, ejnye sógor! Mondd már meg nekem, hogy akkor miből gyarapodsz ilyen szépen, hogy ezeket a földeket mégis meg tudtad venni, meg a többit is.

– Hiába mondod Gábor sógor, én olyan szerencsétlen vagyok. Másnak minden könnyebben sikerül.

– Pali sógornak most is kettőt ellett a tehene, nekem meg csak egyet. Ugye Pali sógor?

– Hát kettőt, de már másnapra elpusztultak mind a ketten – mondta a kérdezett.

De Lojzi sógort semmi és senki nem tudta attól a gondolattól megszabadítani, hogy ő a szerencsétlen. Gábor sógornak egyáltalán nem tetszett, hogy sógora elégedetlen, és mindig olyan savanyú, mint az éretlen büszke. Soha nem elégszik meg semmivel és csak azt emlegeti, ami szerinte rosszul sikerült. A jóról meg csak hallgat és nem dicsekszik el vele. Most sem állhatta, hogy ezt meg ne mondja neki:

– No látod Lojzi sógor, most jobb lenne, ha a te tehened is olyan kettőt ellett volna? Az csak egyet ellett, de egészségeset.

– Azt mondasz, amit akarsz, de mégis én vagyok a legszerencsétlenebb ember a faluban – válaszolt a vigasztalásával próbálkozó sógorának, aki csak fejét csavargatta ezekre a szavakra, és úgy mondta:

– Én úgy gondolom sógor, hogy valóban szerencsétlen vagy és az is maradsz.

Erre Lojzi sógor megnyugodott, mert úgy gondolta, hogy sógoraival sikerült elhitetni szerencsétlen életét. De továbbra sem érezte jól magát, mert arra gondolt, hogy mennyit tudna ő dolgozni az alatt az idő alatt, míg mások jókedvű mulatásait kell figyelnie. Bűnösnek érezte magát, hogy most is hasznos munkavégzés nélkül kell az időt eltöltenie. A Teremtő úgy alkotta az embereket, hogy ilyen is legyen, meg olyan is. Az egyikből kifelejtette a munkakedvet, és nem dolgozott semmit, míg a másiknak annyit adott, amennyi két embernek is sok lett volna.

Fiskális úr az előbbiekhez tartozott. Csak a vendégségbe hívást szerette. „Első" osztályú vendég lévén, nagyon szerette a potya evést-ivást. A napnak még nem volt vége, de neki már igen. Leesett az asztal alá, ahol egyfolytában nyöszörgött és gagyogott érthetetlen szavakat, amit már senki sem értett. Orrfacsaró bűzöket árasztott, ami arra utalt, hogy kis- és nagyszükségleteit a nadrágja letolása nélkül többször is elvégezte. Ez már senkinek sem tetszett, ezért kitámogatták az utcára és magára hagyták. Ezek után nem kell mindjárt arra gondolni, hogy a menyasszonytánc ezáltal megcsorbult, mert ő még sohasem dobott pénzt egyetlen menyasszonytáncban sem. Erre itt sem számított senki, viszont távozásával tisztább lett a lagzi levegője és környéke. A tánc és a dalolás folytatódott tovább:

„ A csitári hegyek alatt régen leesett a hó,
Azt hallottam kisangyalom véled esett el a ló,
Kitörted a kezdet, mivel ölelsz engemet,
Így hát csárdás kisangyalom nem lehetek a Tied.

Amott látok, az ég alján egy madarat repülni.
De szeretnék a rózsámnak egy levelet küldeni,
Repülj madár ha lehet, vidd el ezt a levelet,
Mondd meg az én galambomnak ne sirasson engemet.

Amott látok az ég alján egy csillagot ragyoni,
De szeretném a rózsámat minden este ölelni,
Mert mindig fürdik a gólya, mégis sáros a tolla,
Így hát csárdás kisangyalom Tiéd leszek valaha.”

„Nincs szebb lány a matyó lánynál,
Vékony karcsú derekánál,
Olyan vékony, mint a nádszál,
Maga jár a legény után.

Még az anyja nem is tudja,
Hogy a lánya milyen csalfa,
Majd meg tudja, nem sokára,
Gólya száll az udvarába.

Maga mondja a legénynek,
Válassza feleségének,
Jól van kislány én nem bánom,
Csak az anyád ne sajnáljon.”
„Száz forintnak ötven a fele,
Egye meg a fészkes fekete fene,
Nem lehet az ember fából,
Ki kell rúgni a hámfából.

Még azt mondják részeges vagyok,
Pedig csak a jó bort szeretem nagyon,
Szeretem én mind a kettőt,
Verje meg a jeges eső.”

Azt, hogy „verje meg a jeges eső” – különösen a régebben házasodott férfiak énekelték nagy lelkesedéssel, azok közül is azok, akik vőnek mentek és az anyósukra

terelődött gondolatuk. Dalolás közben hosszú, keményszárú csizmájukat tenyerükkel csapdosták, hol egyiket, hol a másikat. Komám uram, Péter sógorral szemben táncolt. Helyesebben csak ugráltak, és a csizmájuk szárát csapdosták.

– Hej sógor! A mindenségit ennek a cudar világnak, meg a pletykás vénasszonyoknak, meg a finyás városi népségnek, meg minden naplopónak, akik ezen a világon csak a bánatot okozzák – kiabálta komám uram a zenét túlharsogva.

Komám uram a „finnyás városi népség" megemlítésénél az ifjú értelmiségi asszonyra gondolt, aki pedig a Péter sógor megváriasodott lánya. Péter sógor tudta, hogy az ő lányáról van szó, de nem neheztelt Komám uramra. Hogyan is haragudott volna, mikor ő is hasonlóan látta válogatós, finnyás lánya viselkedését. Nagy bánata volt az neki, hogy lánya túl magasan hordja az orrát. Szégyenli fajtáját, ahonnan származott. Amikor lánya hazalátogat a városból nagy szeretettel várják finom ételekkel, de annak semmi sem ízlik a bacilusoktól való örökös rettegés miatt. A legutóbbi látogatásakor kedveskedni akart neki, amikor az istállóba hívta volna, hogy megmutassa neki a hízómarhákat, amitől olyan szépen megszokott hízni a takarékbetétkönyv. Szerette volna, ha lánya csak annyira is megismeri ezeket a jószágokat, hogy az elejét a hátuljától meg tudja különböztetni. Legalább azzal legyen tisztában, melyik végén kell etetni, és melyik végén jön ki a végtermék. Sok unszolásra az istálló ajtajáig elment, de ott olyan illatokat érzett finnyás orrocskája, hogy nem lépett be az ajtón.

– Pfuj! De büdös van! – és már rohant is, hogy minél távolabb kerüljön.

– Büdös neked az istálló is, meg a jószág is, meg az is, aki gondozza, csak a takarékbetétkönyvnek meg a pénztárcámnak nem büdös a szaga – szólt apja az elrohanó lánya után

De az már ebből semmit nem hallott. Így talán jobb is volt, mert még ritkábban látogatta volna meg őseit, akik azt nehezen viselték volna el. Péter sógornak és feleségének régóta fájópont volt lányuk viselkedése. Sokszor gondoltak arra, hogy kár volt iskoláztatni, mert azóta csak a pénzüket szereti, de azt ugyancsak. Komám uram érezte, hogy Péter sógor kedve alábbhagyott. Tudta, hogy ennek lánya az oka, ezért el akarta terelni figyelmét egy kis koccintással:

– Ne törődjön sógor semmivel, csak igyunk egyet az egészségünkre! – szólította egy kis szívderítőre sógorát.

Az elfogadta koccintásra szóló buzdítását, mert manapság sem ismernek jobb búfelejtőt egy-két pohár bornál. Busa, egyik kezével falába kiálló csonkját fogta, másik kezében borosüveggel csörtetett befelé a kapun és kiabált:

– Gyönnek a hérészesek! Már a Pesta sógor házuknál járnak!

Ez a bekiabálás megzavarta a lagzi eddigi menetét. Először a zenekar indult a hérészesek elé. De ők már a bekiabálást megelőzően egyenként lopakodtak ki, hogy a hérészeseket zene kísérettel kísérjék be a lagziba, vagyis a vőlegényes házhoz. Ezért eléjük mentek és olyan hangerővel fújták hangszerüket, hogy ha eddig valaki már elaludt volna a faluban, akkor az édes álmát félbeszakították volna.

„A házunk tetején zsúpfedél van,
És ha tél van, összebújunk kicsi párom.
Vasvillával szúrom ki a szemedet,
Cintányérral verem szét a fejedet,
Mert a mi házunk tetején zsúpfedél van
És ha tél van, összebújunk, hogy ne fázzunk.”

„Piros barna lány mikor hozzád jártam,
Ezt a legényt mindig nálad láttam,
Kérdezd meg a muskátli virágot,
Hány számos éjszakát töltöttem el nálad.
Piros barna lány mikor hozzád jártam,
Ablakid alatt, de sokat megfáztam,
Kérdezd meg a fénylő holdvilágot
Hány számos éjszakát töltöttem nálatok.”

A nóták alatt egyre közeledtek a vőlegényesház kapujához. Meg-megálltak, táncra perdültek vidám kurjongatások kíséretében. Igyekeztek minél nagyobb zajt csapni, hogy még akik bent maradtak a lagziban, mind kijőjjenek a fogadásukra. Nézzék meg milyen ijesztő alakokat öltöztettek egy-egy karóra, vagy seprő nyélre. Persze nézzék meg azt is, hogy milyen ajándékokat hoztak, mert bizony ők nem üres kézzel jöttek ám. A lagziból kiszűrődő fény, és az utca gyér világítása mellett komikusan festett a hérész menete. Az első személy magasan tartotta kezében azt a seprőt, amelyen a menyecskeruha piros színben fehér pettyekkel tündökölt. A menyasszony – a menyasszonytánc után – ezt ölti majd magára, bizonyságául annak, hogy neki már bekötötték a fejét, ő már ifiasszony. A fejét ugyan ilyen színű fejkendővel kötik be. A seprűbáb mögött sok-sok ajándék, edények, de főleg sok finom sütemény. Hatalmas torták, melyek közül a leges-legnagyobb a menyasszonyi torta, amelyet az ifjú ara keresztanyja sütötte, vagy süttette. Ő sütötte meg az óriás nagyságú köszöntő kalácsot, amelyet két személy féltő óvatossággal cipelt, nehogy valami baja essék a bemutatás előtt. Beszéltek arról, hogy volt olyan lagzi, amikor a köszöntőkalács úgy megkelt (megnőtt) a kemencében, hogy az ajtaján nem fért ki a sütés után és a kemencét el kellett bontani. Ez természetesen „kakas” tejjel volt sütve, mert hát az a legfinomabb. A kapuban a rezesbanda ismét fújni kezdte:

„Gyere be rózsám, gyere be,
Csak magam vagyok idebe,
Három cigánylegény hegedül,
Csak magam járom egyedül.

Gyere be rózsám, gyere be,
Csak magam vagyok idebe,
Húzd bele banda, most húzd rá,
Most van a vendég fogadás.”

Mivel a hérész még erre a hívó nótára sem igyekezett befelé, ezért a rezesbanda ezt többször is megismételte. A hérészesek még egy darabig ugráltak a kapuban, mielőtt bementek. A kapuban az ifjú pár várta őket, kezükben égő gyertyával. Ez a fogadtatás főleg a most érkező menyasszony szüleinek tiszteletéül szolgált, és természetesen a többi érkező kedves vendégnek is. A menyasszony szülei már az előbbiekben is a vőlegényesház lagzijában „mulattak”, vagy inkább a közös lagzi menetét irányították a háttérből. A mulatásról kevésbé lehetett szó, hiszen a mulatásnál fontosabb volt számukra az, hogy a lagziról a későbbiekben mindenki jó véleménnyel legyen. Az ifjú pár és vőfélyeik a sátor és tisztaszoba felé irányították a hérész nagy sikításokkal, kiabálásokkal érkező vendégeit. A vendégeknek disznótoros eledel készült felszolgálásra a menyasszonytánc kezdete előtt, hogy legyen erejük a további táncra. Erőre, főleg a menyasszonynak volt szüksége, hiszen ebben a táncban ő táncol mindenkivel. De ez a tánc már pénzbe kerül. Az asztaloknál helyet foglaló zsibongó vendégek előtt a nagyvőfély jelent meg, kezében párolgó disznótoros étellel. Mögötte most is a többi vőfély libasorban, kezükben finom, ínycsiklandó ételekkel várták, hogy a nagyvőfély beköszöntse az ételt. A nagyvőfély a torkát köszörülte, majd csendre intett:

– Halljunk szót Uraim! – kiáltott a zsibongó vendégeknek, majd a köszöntőbe kezdett:

„Tisztelt Vendégsereg, immár megérkeztem,
De merem állítani, nem jöttem üresen,
Ezen eledelért nagy próbát tettem,
Hét napig egy kannal mindig verekedtem.
Kicsiben múlott, hogy fogam ott nem hagytam,
De oda se neki, csakhogy megbirkóztam.
Itt tehát a rántott hús és hurka, egyétek,
Igen jó étvágyat kívánok Tenéktek.”

Nem igen kellett sokáig kínálgatni az asztalok mellé telepedett vendégeket. Az elmúlt órák táncolásai és ugrándozásai még fokozták nyál elválasztásukat az asztalok környékén terjengő disznótoros illatokkal együtt.

– Rakjátok csak le az asztalra minél elébb! – szólt Márton koma a hozzája közelebb álló vőfélynek, aki nem is kérette magát sokáig, hanem letette a disznótoros étellel teli tálat.

Még idejében sikerült a forró táltól megszabadulnia, mert az volt az érzése, hogy amennyiben a beköszöntő egy versszakkal hosszabb, akkor azt csúfosan ejti a földre. Márton koma jobb oldalán, élete párja, Róza asszony segített a vőfélynek aszta-

lukra helyezni a disznótoros tálat. Velük szemben ültek az ő kedves komájuk, és komaasszonyuk, akit az Alföldről hozott magával a komaura, amikor summásnak volt elszegődve hozzájuk. Igaz, tíz évvel idősebb komámuramnál, de sokkal gazdagabb, mint bármelyik szomolyai lány. Először kisebb akadályok adódtak, ennek a frigynek létre jötténél, mivel komámuram még ilyen hozomány ellenére sem volt hajlandó Szomolyát elhagyni. Mivel a lány otthon nem kelt el, oda kellett eladni, ahová kérték. Az após-anyós tisztes hozománnyal engedte el lányát az alföldi faluból. Ott eladták a hozományul szánt földeket, és Szomolyán vettek lányuknak helyette szántót, szőlőt, gyümölcsöst, bányát, házat. Így aztán máris gazdagon indultak az életnek. A Burbolyán két hold, a réten három hold, a Gyűrön egy hold szőlő, a Gyepi részen egy hold cseresznyés, a Hátmegi réten egy hold kaszáló és a falu közepén egy szép nagyház a hozzátartozó gazdasági udvarral, és még az Ispánbeki bányáknál egy kőbánya. Az András koma így indult az életnek. Igaz, nem valami szép volt az élete párja, de hát azt vallotta, hogy bárki megcsúnyulhat, mert szépség az mulandó. Különben sem kell mindig egymást nézni. Ő inkább – ha tehette – egy másikat nézett, aki fiatalabb és szebb is volt, mint élete párja. Ezt azonban igen óvatosan csinálta. Nem szerette volna az előbb felsorolt szerzeményeit elveszíteni. Bár ez nem könnyen sikerült volna, mivel az igen-igen ragaszkodott hozzá. András koma azóta sokszor átgondolta már, hogy helyesen cselekedett-e, amikor a csúnya, de gazdag lányt feleségül vette.

– Jobb lenne-e azóta is a más birtokán summásnak lenni? Jobb lenne-e most is koldusszegénynek lenni? – kérdezte olyakor önmagától, amikor feleségét hasonlította össze észrevétlen, fiatalabb és szebb asszonyokkal.

– Nem! – volt a válasz önmagának. Ő akkor eldöntötte: Nem akar a más birtokán szegényen megdögleni.

Most a késői vacsora közben a Márton komája töltött poharába és kérte koccintásra:

– Komám uram, fogja már a poharát, mert beszövi a pók! – utalt ezzel a gyakoribb ürítésre.

– No, akkor Isten-Isten! – fogta meg poharát András koma, pedig már időnként keresztben álltak szemei és réveteg tekintettel nézett a semmibe. De olyan jól esett egy kis zsibbadás, főleg ha a Márton komájával ült le poharazgatni.

Ha tehette ilyenkor mindig elmesélte, hogyan ismerkedett meg élete párjával.

– Szóval, amikor egyik kukoricasorból fordultam át a másikba, láttam, hogy jön rám szemben valaki. Én mindjárt láttam, hogy ez a valaki vagy asszony, vagy lány – kezdte el történetüket egy korszakalkotó felfedezéssel. Mert ha már valaki női ruhában jön vele szemben, ugyan mi más lehetne még. Főleg, ha a női ruhába öltözött egy ici-picit hasonlított a női nemre.

Annyi bizonyos, hogy ez az alak csak egy picit hasonlított a női nemre. András koma annyira azért nem volt elzsibbadva, és figyelemmel kísérte nem-e hallja az ő beszédét élete párja. Az nem hallotta, mert Borcsa nene legújabb pletykáját hallgatva, még a szája is tátva maradt. Ettől kissé megnyugodva folytatta tovább:

– No, szóval amikor odaér hozzám, mint akinek felvágták a nyelvét, kötekedni kezd velem:

– Nagyon semmire való munkája van magának hallja-e, de tán még annál is semmire valóbb – mondta, és mutogatta, hogy itt sincsen kikapálva a gaz, meg amott se.

– Hát magát, meg honnan szalajtották? – tettem fel neki a kérdést, mert ez alatt a pár nap alatt még nem volt szerencsém látni, ha egyáltalán szerencse egy ilyen perszónával találkozni.

– Én vagyok a gazdának a lánya! – jelentette ki dacosan.

– Maga? Nem inkább az anyósa? – mondtam neki, mert ezek a vénlányok mindig idősebbnek tűnnek, mint amennyiek valójában. Meg aztán ő se mondott nekem semmi hízelgőt, akkor én minek mondjak.

– No szóval – miután ilyen szépen elbeszélgettünk láttam, annyira dühös, hogy nemcsak az elhagyott gazomat tépi, hanem a kukoricát is.

Tetszett nekem, hogy sikerült ennyire feldühítenem. El is határoztam, megkérem a kezét.

– Mondja már meg, mi tetszett meg rajta? – kérdezte Márton koma, nem leplezett kíváncsisággal.

– Hát rajta semmi, de a földje, vagyona, az igen! Mert mégis csak jobb a saját földemet kapálni.

– Miféle kapálásról beszélsz Te? – fordított hátat Borcsa nenének komámuram élete-párja, mint aki sejtené, hogy az ő személyéről esik szó.

– Miféle kapálás, miféle kapálás, az az átkozott kapálás, ami egész nyáron van! – emelte fel hangját sértődötten András koma, és töltött ismét a poharába, hogy pótolja azt a szeszt, amit beszéd közben kilehelt magából.

Mellettük gyereksírás hallatszott a szomszéd asztaltól. Anyukája próbálta csitítgatni, de az ennek ellenére tovább rezegtette hangszálait úgy, mintha a felnőttek zsibongásait szerette volna utánozni.

– Ejnye-bejnye aranyos cseppségem, hát neked mi bajod? Jobb volna már aludni ugye aranyvirágom? – fordult a felsíró gyerekhez Marcsa nene, de az még inkább sírni kezdett. Lehet, hogy Marcsa nene kakas karmolta orra ijesztette meg.

– Most ébredt fel nem régen –, mondta Marcsa nenének csalfa szemű anyukája, akiről sokan tudni vélték, hogy nem veti meg a szoknyapecér férfiak társaságát, ha erre alkalom kínálkozik.

– No, no édeslelkem, ne sírjál! Ilyen nagybabának már nem szabad sírni – mondta ismét Marcsa nene, amikor az csak fokozta sírását.

– Tisztára olyan ez a gyerek, mint az apja. Szakajtott az apja. A haja, a szeme, mintha a szájából köpte volna ki ezt a csöppséget, – állapította meg.

Az anyukája ennyi dicsérő szóra elpirult, vagy azért, mert ő tudta csak igazán, hogy férjére hasonlított a legkevésbé. Ahogy a gyerek nőtt, úgy lett egyre bizonyosabbá, hogy nem hasonlít a névadó apjára, sokkal inkább arra a szoknyapecér Kormos Gyurira. Sokan pletykáltak is már erről a faluban. Éppen ezért jól esett Marcsa nene sokatmondó megállapítása, hogy a gyerek kiköpött apja. Persze, ő azt mondta, olyan, mint

az apja. Hogy az ki lehet, azt csak a jó Isten tudja, vagy az se. Annyi bizonyos, hogy a nevet adó apjára hasonlított a legkevésbé. De az ezt nem vette észre, és büszke volt, hogy neki már milyen fia van!

A késő éjjeli vacsora befejezésével készülődés kezdődött a tisztaszobában. A szoba egyik sarkában fehér abrosszal leterített asztalt helyeztek. Az asztal közepére egy előre kiválasztott repedt tányért tettek, amit fehérkendővel takartak le. A repedt tányért azért választották, hogy az könnyebben eltörik, ha rácsapnak puszta kézzel. Meg aztán ha már el kell törni, akkor a selejtes törjön el. Különben is, ki látja azt, hogy milyen tányér van a fehér kendő alatt? Senki! Így még egy gyengébb nagyvőfély is könnyebben eltöri, ha eljön az ideje. Mert az bizony nagy szégyen, ha egy vőfély csak többszöri próbálkozásra képes darabokra törni. Törés nélkül pedig nem kezdődhet el a menyasszonytánc. Az így elkészített asztal mellé székeket helyeztek. Itt foglaltak helyet az örömszülők, és a keresztszülők. Előfordult, hogy rajtuk kívül még más idősebb asszonyokat is megbíztak az asztal körül lezajló események pontos megfigyelésével. Itt lehetett csak igazán képességüket kibontakoztatni a szúrós szemű, mindent megfigyelő pletykás vénasszonyoknak. Mert meg kellett figyelni: ki kérte fel a menyasszonyt, és mennyit dobott a menyasszonytánc pénzes tányérjába. Ezt ugyanis illett visszaadni, ha majd eljött az ideje, ha majd a most még ifjú párt is lagziba hívják. Akkor aztán az emlékezetből feljegyzett pénzek jó része visszakerült az ajándékozók rokonságához. De addig az ifjú pár használta, ami hosszú évekig is rendelkezésre állt. A zenekar is közelebb költözött a menyasszonytánc helyszínéhez, mégpedig a hosszú, oszlopos ámbituson foglalt helyet – azaz a tornácon. Azok a vendégek, akik elfelejtettek pénzt hozni – vagy nem hoztak, hogy el ne veszítsék –, már korábban hazamentek érte. Tízesek, húszasok, százasok ott lapultak már a zsebekben. Készen arra, hogy a menyasszony táncra kérésének pillanatában a leterített tányérban hivalkodjanak gazdájuk nagyvonalúságáról, bőkezűségéről. A nagyvőfély jelent meg a tiszta szoba küszöbén. Finoman köszörülte torkát, jelezve szándékát, hogy ő most valamit akar.

– Halljunk szót Uraim! – kiáltotta el magát a zsibongó vendégek között, és a köszöntőjébe kezdett:

„Íme, itt áll előttem az ékes menyasszony,
Hogy menyasszony fővel még egyet mulasson,
És minden vendégünknek egy nótát juttasson.
Táncoljon hát vele mindenki egy kurtát,
Csak le ne tapossák a cipője orrát.
Mert gondoljanak arra, hogy drágáért varrták.
Az asztal közepén áll egy üres tányér,
Én kezdem a táncot, a többi még ráér.
Húzd rá banda az új házaspárért!”

Amikor befejezte köszöntőjét, jobb kezével zsebébe nyúlt és az addig ott lapuló százasokba belemarkolt, majd ökölbe szorította kezét. Az ökölbe szorított kezével

az asztalra helyezett, letakart tányérba csapott. A tányér nagy csörömpöléssel hullott darabjaira, az őt rejtő fehér kendő alatt. Bár erre a csörömpölésre lehetett számítani, mégis sok idős asszony ijedten kiáltott fel:

– Jaj, hogy a zíz egyen meg! – kiáltott Panni nene is, de esze ágában sem volt, hogy ezt komolyan kívánja is.

Ez akár egy dicsérő szó is lehetett, méltatva ezzel a nagyvőfély tányértörő erejét. A nagyvőfély büszke is volt a sikeres tányértörésre, és sugárzó arccal nyitotta meg ökölbe zárt kezét, amelyből a piros százforintosok hullottak a fehér kendőre.

– Enyém a menyasszony! – kiáltotta. A rezesbanda nem ijedt meg, mint az idős asszonyok, hanem a nótába kezdett:

„Az a szép, az a szép,
akinek a szeme kék, akinek a szeme kék.
Lám az enyém, lám az enyém sötét kék,
Még sem vagyok a babámnak elég szép.
Nem azért szeretlek, hogy én elvegyelek,
Hogy megcsaljam a szívedet,
Ki csalom a szívedet a helyéről,
Letagadom a csillagot az égről,
Mert az a szép, az a szép,
Akinek a szeme kék, akinek a szeme kék.”

A menyasszony ruhája tollpiheként repült a táncforgás közben, mint a mennyországból alászálló angyalka hófehér ruhája, de ez nem csak látomás volt, hanem a megfogható valóság. Fehér fátyla rátekeredett a nagyvőfély derekára, és a rövid tánc végéig ott is maradt.

– Enyém a menyasszony! – hallatta hangját Juli édesapja, miközben ropogós száz forintosokat dobott az asztalra terített fehér kendőre, a nagyvőfély iménti százasai mellé.

Megcsókolta lányát, és egy rakoncátlan könnycsepp jelent meg az erősnek hitt férfi szeme sarkában. Ki tudja mi jutott eszébe? Talán az egész élet könyörtelen küzdelme, vagy talán az, hogy ezen a napon lányát elveszítette, aki ezen a napon belépett a „nagybetűs” életbe. Önálló életet kezd Jánossal és majd gyerekeik lesznek, és ekkor lesz ő nagyapa. A lánya pedig a gyorsan felnövő gyerekét házasítja meg, mert az évek hihetetlen gyorsasággal kergetik egymást, akár az égen a fellegek. Bármi csalta is ki ezt a könnycseppet, nem kell szégyellnie, hiszen egy ilyen esemény ritkán adódik az életben.

– Enyém a menyasszony! – dobta százasait nem fukarkodó kezével az asztalra az újdonsült nászura és érintette meg vállát a még táncoló nászurának.

Az átengedte a további táncot nászurának. Az após megcsókolta ifjú menyét, és az egyfolytában szóló zene hangjára ő is táncba kezdett.

– Tudod-e lányom, én már többször mondtam ennek a Jánosnak, hogy náladnál szebbet nem igen talált volna Szomolyán, de még azon túl sem – mondta menyének kedvesen apósa.

Az még jobban elpirult ilyen szép szavak hallatán, pedig már a tánc is megtette hatását, mert arcán minden festés nélkül is rózsaszín árnyalat jelent meg. De azért jólesett apósa kedvesen csengő beszéde.

– Enyém a menyasszony! – csapta piros százasait az asztalra Juli bátyja, és vette át a táncot a most már sógor urától.

A két testvér érzékenyen nézett egymásra. Hiszen együtt nevelkedtek. Ismerték egymás örömét-bántát, amiket egymásnak elmondtak. Nem volt titok közöttük. Ezután már ez is másképpen alakult, mint eddig volt.

– Elfáradtál-e már Julikám? – Kérdezte kedvesen húgát.

– Á, dehogy fáradtam! Még messze van a menyasszonytánc vége – mondta bátyjának, és már hallotta is az újabb táncosának hangját:

– Enyém a menyasszony! – zavarta meg a testvérek táncát Rozika – Juli egyik barátnője – és ötven forintosát a többi pénz tetejére dobta, a másik kezéből pedig egy terjedelmes csomag ereszkedett az asztalra. Ebben a csomagban a barátnők külön ajándéka bújt meg, és azt bizony haladék nélkül meg kellett keresni, mielőtt az újabb táncot elkezdenék.

Sejtések már voltak a csomag tartalmát illetően, de ezt a menyasszonynak illett azonnal kibontani. Felmerült a gyanú, hogy ez az egész csomagbontás csak arra szolgált, hogy a menyasszony új erőt gyűjtsön a további táncához. Leült a selyem szalaggal átkötött terjedelmes ajándéka mellé, és bontani kezdte. A külső borító eltávolítása után egy újabb kötést talált, újabb borítóval. Ezt is kibontotta, amikor ismét egy újabb borítót talált. A kíváncsi körben állók türelmetlenül kiáltottak fel:

– Dobd el Juli, nincsen abban semmi!

De ő türelmesen bontotta tovább, és az előbbi eredmény újra és újra megismétlődött, a körülállók egyre fokozódó türelmetlensége ellenére. Az ajándékcsomag az eredeti méretének tizedére csökkent, de azt tovább kellett bontani, az eddigi kudarc ellenére is. A végére már egy gyufásbodoz méretűre csökkent nagysága és még mindig ismeretlen volt tartalma. Annyi bizonyos volt, hogy az utolsó szalagot kell kibontani, és ott az ajándék. Az utolsó borító lebontásával egy pici baba hullott az asztalra, a jelenlévők nagy derültségére.

– Hogy a rossz törjön ki benneteket! – csapta össze két kezét Rozál nene és fordult a lányok felé, akik ezt a célzatos csomagot összeállították a menyasszonynak.

Mire jól kikacagták magukat a táncra várók, a menyasszony is jól kipihente magát és megértette az ajándék üzenetét, kezdődhetett a tánc. A zenekar újabb nótába kezdett:

„A zsebkendőm négysarka, símára van vasalva,
Mind a négy sarkába a babám neve van varrva,
Egyik szőke, a másik barna, a harmadik csodaszép,
Megállj te, csodaszép, majd eszedbe jutok még.
Majd eszedbe jutok babám, de már akkor késő lesz,
Majd ha az én szívem, nem a tiéd másé lesz.”

– Enyém a menyasszony! – kérte táncra a keresztapja, miután százasait az asztalra dobta.

Hiába volt a pihenő, mégsem ment jobban a tánc. A keresztapa ugyancsak bepityókázott már. Nem most volt már a lagzi kezdete, és azóta sok sógorral, jó baráttal, komám urammal, komám asszonnyal, sógorasszonnyal kellett koccintania. Még az esze a helyén volt, de a lába már botladozott. Így aztán saját lába helyett a keresztlányáét használta e rövid tánc alatt is.

– Bocsáss, bocsáss meg! Ismételte ilyenkor. Tudod, régen táncoltam már, próbálta magyarázni botladozását.

A keresztanya – aki az asztalnál pénzfigyelő volt –, restellte férjeura támolygását és hallotta annak mentegetőzését, nem állhatta szó nélkül:

– Igaz, régen táncoltál, de nem régen ittál, és ez a Te bajod! – súgta oda komaasszonyának.

A keresztapa sejtette, hogy róla van szó, de tudta, hogy élete párjának igaza van. Meg aztán a lába után a nyelve is botladozott és a kettős látása is kialakulóban volt, és ezt ős is restellte. Megváltás volt számára, amikor fia kérte le tőle a menyasszonyt.

– Enyém a menyasszony! – szólt, miután az összegyűrt százasait az asztalra dobta.

Hiába, táncolni igazán a fiatalok tudnak! A két keresztgyerek táncát mindenki élvezettel figyelte, amint a csárdást gyönyörűen táncolták. De egy fél percnyi idő után újabb kérő dobta pénzét az asztalra.

– Enyém a menyasszony! – szólt erélyesen a szomszédasszony, mintha már ő nem kerülhetne sorra ebben a táncban, és ötvenesét az asztalra ejtette.

A régebben étvágyára fordult asszonyság lassúbb tempót diktált, mint az előző táncosok. De annál jobban forgatta nyelvét, mert az legalább még karcsúnak volt mondható. De gömbölyded alakja a teltkarcsú fokozaton is túl járt.

– Jaj, hogy egyem meg a lelked Julikám, de szép vagy aranyom. Nem hiába bolondult beléd ez a János, de nem is talált volna nálad szebbet ebben a faluban, de még a többiben sem!

Valóban szép volt, még ha hízelgésnek tűntek is az előbbi nyájas szavak. Arca újra kipirult a tánctól pirosítószer nélkül is. Nem használt ő semmilyen kenceficét, mint a városi nők, akik a sok kenőcsök és pirosítószerek hatására negyven éves korukra már csúnya ráncokat kénytelenek magukévá tudni. A falut ölelő dombok erdőinek fái, és a mezők virágai biztosították az ő hamvas arcának üdeségét, testének, lelkének egészségét minden más szernél jobban. Birta is a táncot, amely most a pénzt hozta, amelyből az első lépéseket meg lehet tenni a jövőjük felé. Egymás után kérték fel a táncra a közeli és távoli rokonok, ismerősök, barátok, barátnők. Húszasok, ötvenesek, százasok gyűltek halomba a törött tányért takaró fehér kendőn. Ahogyan szaporodott az asztalon, úgy fogyott a zsebekben a pénz., A zenekar is újabb nótába kezdett:

„Hogyha nékem, hogyha nékem száz forintom volna,
A kilincsem, a kilincsem színaranyból volna,
De mivel, hogy nincsen, fából van a kilincsem,
Így hát nékem semmi pénzem sincsen.”

A menyasszony már egyre hosszabb ideig volt kénytelen táncolni egy-egy partnerével. Ez volt a biztos jele annak, hogy a menyasszonytáncra szánt pénz már elfogyott a táncosok zsebéből. A vőlegény már résen állt arra, hogy bármely pillanatban elrabolja a menyasszonyt, immár feleségét a tisztaszobából. A függöny mögül leskelődött még egy rövid ideig, majd hirtelen előugrott, az asztalra egy csomó százast dobva kiáltotta:

– Enyém a menyasszony! Ezután ölébe kapta, és mint könnyű pelyhet vitte el a táncolók orra elől, mielőtt azok egyáltalán megakadályozhatták volna.

Ez után az esemény után nem volt többé menyasszony. Átöltözött a fehér pettyes piros menyecske-ruhájába, és alig egy húsz perc multán megjelent újra a tisztaszobában, ifjú menyecskeként. A vendégek ismét megbámulták, mert hiába egyszerűbb volt ez a ruha a menyasszonyi ruhánál, mégis csodálatosan szép volt ebben is.

– Jaj hadd nézzelek meg drágaságom! – szólt Panni nene kedvesen, és körbejárta az újdonsült menyecskét.

– Szakajtott olyan vagy, mint az anyád volt ilyen idős korában.

Az anyukájának könnyeket csalt szemébe az iménti megállapítás. Talán arra gondolt: Most volt kislány, és már asszony. Így rohan el az élet. A rezesbanda fújni kezdte a nótát:

„Tűzről pattant kismenyecske vagyok én,
Kinek csók kell, jöjjön ide adok én,
Adtam csókot százat is egy legénynek,
Azt is tudom, jól esett a szegénynek.”

„Lányok a legényt jól meg becsüljétek,
Ha részeg is ágyba fektessétek,
Fektessétek a paplanos ágyba,
Adjatok csókot mind két orcájára.”

Ezek a nóták egy rövid menyecsketáncra szolgáltak. Még egy kevés pénzt is dobtak a táncolók, de ez már nagyon kevés volt. Majd végül az ifjú pár eltűnt az éjszakában – észrevétlenül. Az örömszülők összehajtották a pénzes kendőt, és elvonultak, hogy egy csendes helyen megszámolják a menyasszonytáncban kapott pénzt. A zenekart kifizették, akik ezt követően elköszöntek a vendégektől, kiknek létszáma ekkorára már ugyancsak megfogyatkozott. A lagzi ezzel véget ért. Már a közelebbi rokonok is hazafelé indultak, hogy a mulatás okozta fáradalmat egy kiadós alvással kipihenjék. Rozál nene is ballagott hazafelé. Mellette ura, – de nem parancsolója

–totyogott. Fürkésző tekintete a sötét utca szegletében egy csókolózó párt fedezett fel.

– Szégyen gyalázat, amit ezek a fiatalok csinálnak. Mi lesz ezekből a fiatalokból?! Mi lesz a világból?! – mondta olyan hangosan, hogy aki az utcán van mindenki hallja.

– Ejnye ángyom! Maga is így csinálta, amikor fiatal volt! Vagy magát a szentlélek szállta meg, hogy a lányai megszülettek? – próbálta Pesta sógor csillapítani, de ő még dühösebb lett.

– Még a szentlélek nevét mered a szádra venni, Te lator?! Még te is a pártjukat fogod?! Ott végzed te is, ahol ők, a tisztítótűzben! – hallatszott Rozál nene kiabálása még a távolból is.

És hallatszott, amint a világ végét, és újabb Szodomát, Gomorát jósolt meg. Aztán az ő hangja is elhalkult, amint egyre távolabb kerültek a hazafelé vezető úton.

A fogyó hold még ezüstös fényével ragyogta be a falut, hogy aztán a Nagyvölgytető mögött pihenőre térjen. A Győr-tető mögött – a keleti égbolton – a pirkadatnak még semmi jele sem látszott. Azonban a lagzit túlélő kakasok és tyúkok már a közeledő hajnalt jelezték. Ezúttal nem kellett tartaniuk attól, hogy népüket ezen a napon is veszély fenyegeti. Ezen a napon nem készült lagzi Szomolyán. A kakasok vidám kukoríkolással, a tyúkok kotkodálással köszöntötték a közelgő napkeltét, amely már nem járt messze. A hajnali homályban itt is-ott is egymáshoz bújt szerelmesek ballagtak hazafelé, a sok tánctól, mulatástól fáradtan. A csillagok fénye, mintha megkopott volna, már nem ragyogott annyira, mint egy órával előbb. Halványodni kezdett az előbb még oly csillogó fényük, hogy aztán ők is pihenőre térjenek. A hazafelé ballagó legények és lányok énekelni kezdtek:

„Megyen már a hajnal csillag lefelé,
Az én rózsám most ballag hazafelé,
Lábán van a csizmája, lakkos szárú kis csizma,
Rásütött a hajnal csillag sugára.
Amerre mégy édes rózsám kívánom,
Hogy a rét is előtted, piros rózsává váljon,
Hogy a rét is előtted, tiszta búzát teremjen,
A Te szíved engemet soha el ne
felejtsen!”

AZ ARATÁS ÉS CSÉPLÉS

A pacsirta az Ég és Föld között egy helyben lebegett. Trillázó énekével köszöntötte a májusi égen lassan tova haladó bárányfelhőket, amelyek fölé még ő sem bírt repülni. Pedig milyen jó lett volna csak egyszer is föléjük repülni, hogy minél messzebbre láthatott volna és minél távolabbra küldhette volna a májust dicsőítő énekét. Így azonban csak a falu alatti búzaföldeket láthatta, melyeken ilyenkor – vasárnap – csak egy-két szorgalmas gazda nézelődött kíváncsian, a búzavetéseket nézegetve, melyből majd a jövő esztendő kenyere lesz. Mert nincs annál kellemesebb időtöltés, mint vasárnap délután a saját búzavetését megszemlélje a Föld gazdája. Ez még akkor is kellemes dolog, ha örökölte földjét, ha pedig napszámosként kereste meg a földre valót, akkor méginkább kellemes érzés. Sándor gazdának – és családjának is – sok napszámos munkába, spórolásba került, amíg a föld ára összejött. Sokat kellett ezért a földért kapálni az egri szőlőhegyeken és sokszor kellett az egri piacra hátyival a hátukon Szomolyáról cseresznyét cipelni. Azonban mindezeket a fáradtságokat most feledtette vele a szépen zöldülő búzaföld, amelyen a vetés már olyan nagyra nőtt, hogy a benne megbúvó fácánok, nyulak és foglyok népes kis családjai elbújhattak benne.

Nem kellett már summásnak elszegődni az Alföldre azért, hogy a jövő esztendőre való kenyér meglegyen. Ezzel a büszke tudattal szemlélte a vetést, amelyen nemsokára már a búzakalászok apró, kis hajtásai is láthatóak lesznek. A zöldellő búza, mintha érezte volna gazdája ügyelő, gondos tekintetét, az enyhe szélben meg-meghajolt, hullámzott, így köszönte meg a törődést. Mert bizony sok fáradtság, munka eredménye az, amíg a vetés ilyen szép látványt nyújt a gazdájának és más szemlélőnek is. Már ősszel a megtrágyázott és mélyen megszántott talajra rá kell vetni a magot. A kézzel elszórt magot ismét beboronálják a földbe. A boronát tehenesfogat, vagy lovasfogat húzza és már így a magot földdel takarja. A földdel betakart mag a nedves földben még ősszel kikel és amíg az időjárás engedi, növöget is, mire aztán

bezöldül a bevetett föld. A télen a hótakaró meleg dunnaként védi a fagyástól. Ha azonban a jótékony hótakaró elmarad, akkor bizony a felfagyott búzát le kell hengerelni, hogy a levegőben lógó gyökerei ismét talajba kerüljenek a tavasszal. Ha netalán gyomnövények szaporodnának el a búzában a tavaszi esők hatására, azt bizony ki kell onnan gyomlálgatni, mert a búzavetést tönkre tennék.

A jótékony tavaszi esők és a kellemes meleg hatására szárba szökken a búza. Egyre nagyobb lesz a kalász és egyre súlyosabb, amiért aztán a föld felé hajlik a súlyosbodó búzaszemekkel. Az előrelátó, gondos gazda, a szőkülő kalászok láttán az aratást készíti elő. Sándor gazda már az ősszel hozzá kezdett az aratás előkészítéséhez. A falu határában található ingoványos völgyekből sarlózott annyi csuhit, amennyi a learatott búzaszálak kévébe kötéséhez elegendő. Ezeket a csuhikat (hosszú, vastag fű) a száradás után még a télen kötéllé csavargatta a család. Azok a búzák, amelyek hosszú szárúra nőttek, önmagukkal is beköthetők. De azokat, amelyek az időjárás mostohasága miatt nem nőttek meg nagyra, csak a kötél segítségével lehet megkötni. A kasza élezése egyik legfontosabb feladat, mert életlen kaszával hamar elfárad a kaszás. Az egyébként is meleg időben, hamarjában csurogni kezd a víz a homlokáról. Ilyenkor merülhet fel az a gyanú, hogy ez azért van, mert a kaszás silány ember, aki még kaszálni sem tud. Ez bizony olyan dolog, ami leértékeli a kaszáló embert, mert milyen ember az, aki még kaszálni sem tud? Egy jó éles kaszával végzett munka, jóval eredményesebb, még egy kevésbé jól kaszáló embernek is. Tudta ezt jól Sándor gazda is. Ezért nagy gonddal készült az élezéshez – azaz a kasza veréséhez. Az ehhez szükséges kaszaverő ülőt beverte a földbe, majd kis kalapácsával a kasza élét verte egyre vékonyabbá, hogy minél élesebb legyen. Erre a kalapálásra lett figyelmes a szomszédos Marcsó nene és András bátyó figyelmét próbálta a zörejre irányítani:

– Hallod-e? Sándor már az aratásra készülődik! Jobb lenne, ha nem a legyeket csapdosnád a lábadon, hanem az aratáshoz készülődnél.

– Nem kell azt elkapkodni! Van még arra idő bőven –, nyugtatta meg párját András bátyó, aki arról volt híres, hogy soha nem kapkodott.

– Persze, van még idő! Te mindent az utolsó napra hagysz, csak az evést nem halogatod! – mondta erre Marcsó nene és nem is próbálkozott tovább a neveléssel, mivel az mindig eredménytelen volt az életük során.

Sándor gazda ebből a perpatvarból nem hallott semmit, így a kasza élezése után a sarló élezéséhez fogott. Amikor még a tartalék kaszát is megélezte, a szekér tengelyét kente meg jófajta kenőzsírral, hogy kerekei ne nyikorogjanak úgy, mint János koma szekerének a kerekei. Nem akarta, hogy az egész falu hallja és tudja, hogy ő az adott percben melyik dombról ereszkedik be a faluba. Igaz, most nem kell a dombról leereszkednie szekerével, hogy a learatott búzakeresztek saját portájára – a szérűre – kerüljenek, mert a Vaslápánál van a búzavetése. Ezután, az előkészületeket követően, nagyon meleg idő köszöntött erre a tájra.

A júliusi hőségben fonnyadoztak a fák levele. A kukoricás földek és a veteményes

kertek szomjasan tekingettek az imitt-amott úszó bárányfelhőkre azt remélve, hogy majd csak egyesülnek és jótékony esővel áztatják a környéket. Azonban erre hiába vártak, mert még a bárányfelhők is szerte foszlottak, ezért aztán még az eddigi kevés árnyék megszűnt. Ilyenkor szokták mondani, hogy hét ággal süt a Nap. Az ezidáig csak szőkülő búzaföldek pár nap alatt teljesen beértek, és aranylóan sárga színben hullámzott a búzatenger egy-egy meleg szellő hatására. Annak ellenére, hogy az aratást felkészülten várta a gazda, mégsem gondolta ilyen közelinek. A szárazság és hőség hatására a búzaszálak éltető tövei igen gyorsan megszakadtak. Táplálékot már nem szívtak fel az eddig őket éltető talajból és igen gyorsan száradni kezdtek. Így aztán semmi sem volt annál fontosabb, mint a búza – az élet – learatása, hiszen bármikor jöhet egy vihar, ami megdönti a búzát és annak aratása sokkal nehezebbé válhat.

Ha pedig a vihar jégesővel jön, akkor az még komoly szemveszteséggel is járhat, a kenyérnekvaló nagy része kárba veszhet. Sándor gazda is tisztában volt ezzel, hiszen sok aratást megélt már ő az életben. Úgy határozott, hogy két pár végezze az aratást, ezért saját családján kívül más munkaerőre is gondolt. Itt volt az alkalom arra, hogy Gyuri fia jegyese – Ilonka – is bemutatkozzon a családban a munkavégzés területén is. Ha az aratásban megállja a helyét, akkor áldását adja a fiával kötendő házasságra. Ha nem, akkor lebeszéli fiát erről a leányzóról, mert a szorgalmasság mindennél fontosabb, mert csak úgy lehet megélni, ha az asszony is szorgalmas. Nem elég az élethez, hogy valaki jól táncol és csábítóan mosolyog, hanem dolgozni is tudni kell és főleg akarni. Az akarás bizonyítására pedig ennél alkalmasabb hely és időpont, mint az aratás – nem létezik.

A júliusi szabad ég alatt negyven-ötven fok is előfordul, ha süt a Nap. Márpedig az süt, mert hát mikor süssön, ha nem ilyenkor, amikor még egy-egy bárányfelhő is alig van az égen. Ha van is, csak azért van, hogy az aratóknak legyen fogalmuk arról, milyen jó is lenne, ha árnyékban kellene a búzaföldön dolgozni.

– Az első kaszás Gyuri lesz. A marékszedője Ilonka. A második kaszás majd ő lesz. A marékszedője, lánya, Rozika – gondolta át a sorrendet már korábban, hogy mindig legyen alkalma az előtte arató ifjúpárt figyelemmel kísérni.

De főleg a leendő menyét, hogy miképpen szedi a markot, amit a fia levágott. Nem szórja-e szét a tarlón, és hát úgy szedi-e, hogy a búzaszálak tövei együtt vannak, mert ezeket lehet jól összekötni kévébe. Pistike majd a nagy gereblyét (brúgó) húzgálja a tarlón, hogy a széjjel szóródó búzaszálak is a kévébe kerüljenek majd a kötözés végén. Petikére a vízellátást bízta. Ebben a cudar melegben a vízhordó edényben (cserépkorsó, csobolyó) ő hordja majd a friss ivóvizet a közeli Tardi kútról. Petikére volt még bízva a tehenek legeltetése is, akik megérdemelték, hogy jól lakjanak, mert korahajnalban ők húzták le a szekeret a szerszámokkal és az aratókkal együtt.

Még alig szürkült az éjszakai sötétség után, amikor az aratók leértek a falu alatti Vaslápához, ahol az érett búza learatásra várt. Bármilyen korán jöttek is, nem tudták megelőzni a pacsirtát, amely már ott lebegett a búza föld felett. Olyan éneklésbe kezdett, mint aki már a felkelni készülődő Napot is látná. Persze, aki olyan magasan van, az

mindenképpen előbb találkozik vele, mint akik lent, az esőt régóta nélkülöző földúton most érkeztek. Sándor gazda levette a jármot a tehenek nyakáról és Petikének máris a legeltetéshez kellett fognia, a földeket szegélyező harmatos füvön. Az ivóvízhordás még odébb volt, hiszen az otthonról hozott víz még egy pár óráig elég lesz az aratóknak. Persze később, a melegebb időben gyorsabban ürül majd a vizes csobolyó. Addigra azonban jól laknak a tehenek és Petikének már csak a vízhordásra lesz gondja. Amikor az első napsugarak bekukkantottak a Vaslápára a Pazsag-tető mögül, a két kaszás a búzaföld sarkától már ötven méternyi távolságon kaszálta le a búzát. Nyomukban a marékszedők szorgalmasan szedték össze sarlójukkal és rakták csomókba folyamatos hajlongás mellett a kévének való búzaszálakat. A legény és jegyese volt az elsőpár arató. Utánuk következett az apa és lánya, akik nem maradtak le a munkavégzésben a fiatal pár mögött. Gyuri legény minden lendületnél erőteljesen nyújtotta ki karját, hogy minél szélesebb rendet vágjon a búzában. Nem azért, hogy jegyesét megdolgoztassa, hogy ezáltal próbára tegye, hanem azért, mert így látta ő ezt az apjától is. Apjának pedig az volt a mondása, hogy az ember ha belefog valami munkába, azt teljes szívvel csinálja, vagy pedig hozzá se fogjon.

– A kelletlen, tessék-lássék munkánál rosszabb látvány nem létezik –, ismételgette a fiának Sándor gazda.

Az éjszakai harmattól megpuhult búzaszálakat az éles kaszák úgy döntögették, mint télen az ölfavágók döntögetik éles baltáikkal az erdő fáit. Igyekeztek a munkával. Tudták, hogy amint felszáll a harmat és egyre magasabbra emelkedik a Nap, lesz majd egyre melegebb és nehezebb az aratás. A Nap pedig egyre feljebb kúszott az égen. Az aratók hátán az ingek foltjai jól mutatták az idő melegedését, amelyek egyre csak terebélyesedtek. Már pedig a búzaföldön nincs egy fa sem, hogy az égető sugarak elől elbújjon az ember fia. De ha még lenne is fa, akkor sem érne semmit, mert az aratás azzal nem halad, ha az arató a fa alatt hűsöl. Így aztán az arató szegény ember nem tehet mást, mint vigasztalja önmagát, hogy nem lesz mindig ilyen meleg.

Pistikén is látszott, hogy szenved a hőségtől, mert olyan lankadásba kezdett, mint az imitt-amott található gyomnövények. A reggeli hűvös időben még úgy gereblyézte a széjjel szóródó búzaszálakat, hogy öröm volt nézni. Azonban most annyira lelassult, hogy nem lehetett tudni, ő húzza-e a gereblyét, vagy a gereblye tolja őt.

– Mozogj már gyorsabban, mert jön a suszter, hogy menetközben megpatkolja a cipődet! – próbálta serényebb munkára serkenteni apja, de ő ehelyett az égre mutatott:

– Olyan meleg van, hogy már a pacsirta is a hűvösön pihen.

– Miért nem lettél pacsirta, akkor most Te is a hűvöst adó bokorban pihenhetnél.

– Miért nem lett olyan gazdag, mint D. V. bátyó, mert akkor én is olyan gazdag gyerek lennék, mint D. Jani! Nem kellene ezen a meleg tarlón lankadni, mint a dudva.

– No! No! De ki nyílt a csipás szemed egyszerre! Jobban tennéd ha a kezed járna, nem a szád! – figyelmeztette Pistikét és mutatott a földön fekvő gereblyére, amely arra várt, hogy valaki ide-oda huzigálja a learatott tarlón.

Ilonka eddig sem lustálkodott, mert sarlójával mindig a Gyuri nyomában járt. Pis-